

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XXV.

СІЧЕНЬ — 1974 — JANUARY

Ч. 288

НОВІ ДНІ

UNIVERSALNYI ILLUSTROVANYI MISCHENYI

Засновник, видавець і редактор 1950-1969
П. К. Волиняк

Видає видавництво "Нові Дні"

В. В. Павлюк — адміністратор

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ:

Д. В. Кислиця (головний редактор)

М. Г. Дальний, І. Д. Пишкало, Р. Рахманний,

П. І. Маляр

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ (на рік):

Канада і США — 6.50 доларів
Австралія — 4.50 австралійських доларів
Франція — 25 франків
Англія — 1.75 фунта
Всі інші країни Європи, Венесуела — 5.00 дол.
Решта країн Південної Америки — 4.00 дол.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,
S. 5001, Australia.

На Чикаго і околиці:

Mr. D. Sawertailo,
1745 Junior Terr., Des Plaines, Ill. 60016, USA

На Філадельфію і околиці:

Mr. S. Jewsevskyy,
4915 N. Marvine St., Philadelphia, Pa. 19141, USA

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

NOVI DNI
28 Northcliffe Blvd.
TORONTO, ONT., CANADA
M6H 3H1

Second Class Mail Registration Number 1668

На 1-ій сторінці обкладинки: "Завжди вдома".
— Фото Б. Градова.

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

В. Скорупський — Нові Дні — напередодні 25-річчя	1
Сава Голованівський — поезія	2
О. Тарнавський — Письменниця далекого світу	4
А. Юриняк — Нашій сеньйорці красного письменства	9
П. Феденко — "Ревізіонізм"	11
О. Несіна — Народонаселення: проблеми, теорії світу	14
Д. Чуб — Український гумор та його творці	18
Н. Грушецький — Дбаймо про здоров'я	22
О. А. Купчинський — Рукописні карти України XVIII ст.	30
Читачі пишуть тощо	

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

І. Б., Вірджіл, Канада	\$13.50
І. Наливайко, Гамільтон, Канада	12.00
І. Осійчук, Мортон Гров, США	10.00
К. Туркало, Бруклін, США	9.45
В. Павленко, Філадельфія, США	8.50
І. Великий, Чикаго, США	7.00
Г. Бондар, Чикаго, США	7.00
Марія Біловус, Гамільтон, Канада	7.00
П. Гитаренко, Англія	7.00
А. Пашковська, Бейонні, США	6.50
В. Андре, Бейсайд, США	6.00
М. Андре, Бруклін, США	6.00
П. Макогон, Торонто, Канада	5.00
І. Яценко, Орлінс, США	5.00
П. Свириденко, Сандер Бей, Канада	5.00
Г. Мишалів, Австралія	4.00
В. Колькін, Гамільтон, Канада	3.50
М. Гава, Торонто, Канада	3.50
К. Роговський, Торонто, Канада	3.50
Зінаїда Лазуренко, Гросс Пойнт, США	3.50
В. Мошинський, Денвер, США	3.50
А. Маковійчук, Чикаго, США	3.50
П. Проданчук, Сан Дієго, США	3.50
Г. Лозенко, Ньюарк, США	3.50
П. Сіренко, Ляшін, Канада	3.50
А. Баранник, Велеслі, США	3.50
М. Громницький, Сан Франціско, США	3.50
М. Ріба, Сиракюз, США	3.50
Д. Сачківський, Торонто, Канада	3.50
В. Осадчук, Торонто, Канада	3.50
Т. Підгайний, Оттава, Канада	3.50
А. Лисий, Гопкінс, США	3.50
А. Крамар, Торонто, Канада	3.00
Г. Гришко, Йонкерс, США	2.00
І. Кутько, Чикаго, США	1.50
Г. Шевченко, Австралія	1.00

Всім щиро дякуємо за підтримку.

Редакція і адміністрація "Н. Д."

Редакція не відповідає за зміст платних оголошень.
Статті з поданими іменами авторів не конче відбивають позицію редакції.

НОВІ ДНІ – НАПЕРЕДОДНІ 25-РІЧЧЯ

(З доповіді, виголошеної перед читачами "Нових днів" в травні м-ці 1972 р. в Торонто)

Зважмо тепер, наскільки журнал "Нові дні" виконує ці завдання? Сл. п. редактор Петро Волиняк, назвавши свій журнал "Нові дні", не мав на думці казати нам про дійсно щось нове, чи про якийсь новий літературний стиль, чи про нове філософське осмислення творчих дерзавь. Хочеться думати, що під "новим" він розумів "інше". І не було б помилки, коли б ми замість "Нових днів" мали "Інші дні". Інші, бо не на Рідних Землях, бо не з безпосереднім стиком із рідно-земельною дійсністю, хоч і серед емігрантської розвидрености, але завжди на чіткій сторожі духового поєднання з під'яремною Україною.

Найменують себе "Нові дні" ще й універсальними. Універсальний — це стільки, що й усе-світній. Такими "Нові дні" не є. Вони — загальні. Іншими словами — всього потроху і кожному до вподоби. Але мушу з притиском підкреслити, що всюди і завжди на невгнутій позиції оздоровлення суспільно-громадської думки, непримиренности з літературно-новаторськими викрутасами та хочби сумнівами розриву з батьківщиною сучасністю.

Є в них і щось нове.

Поперше, вони не спираються на допомогу ніяких партійно-політичних фракцій чи конфесійно-релігійних домінацій. Їх матеріальною базою є виключно передплатники. Читачі не вербуються за наказом, а приєднуються до журналу з душевної споріднености із його змістом та з гармонійности у світовідчужанні. Такі читачі стають потенційними приятелями журналу і творять із ним культурницьку спільноту, наріжним каменем якої стає слово, узброєне в правду та ієрархію духовних вартостей. Подруге, "Нові дні" мають соборницьку настанову, тобто охоплюють духовне обличчя України як цілоти, а не за територіями чи визнанево-релігійними ознаками. У них авторами виступають письменники з усіх закутків України. Потрете, "Нові дні" відповідають вимогам повної свободи думки і слова, отих основних атрибутів, що відрізняють людину від тварини. У них можуть друкуватися й зовсім контроверсійні погляди з нашим сучасям, але з умовою, що будуть пристойними, не лайливими і на культурному рівні. У "Нових днях" досі ще ніякий автор не був скомпромітованим, не напущеним один на одного.

Ці три головні здобутки, на мою думку, надають "Новим дням" своєрідний профіль. У них стиль не надуманий, не суто академічний, а народний, популярний. Мова дуже чиста, жива, можна б сказати, в ногу з народом. Кожне число редакційно продумане: поезія, оповідання, крити-

ка, суспільно-громадські міркування чи аналіза, полемічні проблеми, але завжди на втриманому рівні та культурною мовою.

Безкомпромісові вони у поставі до московського імперіялізму та його витвору — комунізму. Поборюючи Москву, її комуністичне доктринерство, вони ніколи не нехтують українськими творчими силами, українським культурницьким сучасям та живими зв'язками з сьогоднішньою Україною й її народом. За це їм доводилось не одну гірку пілюлю проковтнути — аж до тавра зради та комуністичного запроданства. А наша дійсність, власне, нам подиктувала, що без України, без живого і творчого зв'язку з нею, без орієнтації на культурні і духовні процеси боротьби в ній з Москвою нам не бути собою, нам не стати навіть погноєм для наших дітей у їх національному становленні чи духовному самозбереженні. І те, що започаткували "Нові дні", стає сьогодні життєвою потребою вже кожної парадії й організації. Ми зустрічаємо в усіх органах нашої політичної думки передруки творчих виявів сьогодення під'яремної України, перегляд своєї постави до того, що діється в Україні — бож не все там є утвердженням соцреалізму; бачимо усвідомлення того, що без тримання руки на живчику українського народу нам довелось би розплистися в чужинецькому морі. На нашу радість, у тому напрямі "Нові дні" послідовні і не мають вони потреби виправдуватись перед своїми читачами або перефарбовуватись під смак політичної моди чи гедоністичного пристосуванства.

Звісно, що з хвилиною смерти Петра Волиняка, їх редактора, видавця, а навіть і кольпортера, могло видатись декому, що прийшла смерть і "Новим дням". На щастя, гурт ентузіястів не дав і не дає їм умерти. По хвилинній розгубленности, остраху за дальшу їх долю, цей гурт зібрався до купи і вилонив із себе продовжувачів непосильного труду.

"Нові дні" не відбігли формою і змістом від їх засновника сл. п. Волиняка. Повторюють дещо за ним, а дещо вводять відмінне. Це й зрозуміло, бо сьогоднішнє редагування є і колективним, і виявом окремих індивідуальностей. Розпланування матеріалу йде в основному тим самим шляхом: поезія, нариси чи оповідання, літературно-критичні статті, листування з читачами, інколи спомини та довідки, але замало ще проблемного матеріалу, дискусійних міркувань про духовне сьогодення по цей і той бік океану, критичних оглядів американської, канадської та навіть світової літератур. Новими були посмертні згадки, біо- і бібліографічні нотатки та ілюстрація їх

* * *

Бережіть своїх поетів
і великих, і малих —
здавна вимріяних злетів
ви не здійсите без них.

Бережіть їх заповзятю,
посивілі й молоді,
і у будень, і у свято,
і у щасті, і в біді.

Бережіть їх від лакизи,
бережіть їх від ханжі,
що виряджаються в ризи
присолодженій лжі;

бережіть їх від блюзніри,
від базіки бережіть,
щоб занепаду й зневіри
не набрались мимохить.

А коли в годину скрути
ви їм вказуєте путь,
краще трохи не догнати,
ніж занадто перегнуть,

краще трохи передати,
ніж випадком недодать,
адже ласка — їхня мати,
їхня й ваша благодать.

"Ранок" № 10, 1973 р.

творчості одним чи двома віршами, є статті на мовні, наукові та технологічні теми.

Закінчуючи ці мої міркування, хочу "Новим дням" побажати: не сходити з обраних позицій, докласти всіх зусиль, щоб були залучені до співпраці нові таланти, зокрема з-поміж молоді, помагати тій молоді у зформуванні її національного обличчя та в перебранні на себе співвідповідальності за духовну поставу українця в розсіянні, а понад усе — йти в ногу з добою і кожне нині, а не лише вчора, вважати історією України.

В. СКОРУПСЬКИЙ

Проф. П. В. Феденко
Мюнхен, Німеччина

Вельмишановний Панасе Васильовичу!

Президія Об'єднання Українських Письменників "Слово" щиро вітає Вас з 80-річчям від дня Вашого народження.

Ми шануємо в Вашій особі не тільки заслуженого діяча українського національно-визвольного руху за останнє п'ятдесятиріччя нашої історії, не тільки автора багатьох наукових та публіцистичних праць з минулої та сучасної історії України, не тільки за Ваші солідні розвідки на теми сучасної політики і суспільної думки, що опубліковані кількома мовами світу, — але й як автора історичних романів і повістей ("Гомоніла Україна", "Гетьманів кум", "Несмертельна слава" тощо), що збагачують цей почитаний жанр нашої еміграційної літератури.

Ваші численні статті в періодичній пресі на теми літератури, мистецтва і культури взагалі значно доповнюють цей Ваш внесок у нашу літературу.

Тож від імени всього нашого літературного коша бажаємо Вам і надалі якнайкращого здоров'я й нових успіхів у Вашій корисній науковій та літературній праці.

За Президію ОУП "Слово"

Григорій Костюк
(Голова)

Остап Тарнавський
(Секретар)

ТАНЦЮВАЛЬНА ГРУПА ОДУМ-У
"ВЕСНЯНКА"

в Торонто

запрошує Вас на

"ВЕСЕЛІ ВЕЧЕРНИЦІ"

з виступом мистецьких груп
ФІЛІППІНСЬКОЇ і "ВЕСНЯНКИ"

в суботу 9-го лютого 1974 р.

Початок о. 7-й годині вечора
в аудиторії церкви св. Успіння
3625 SAWTHRA RD.

North of Dundas, South of Burnhamthorpe
ВИГРАШ ПРІ ДВЕРЯХ: ОДИН КВИТОК
НА ПОДРОЖ ДО МАЯМІ, ФЛОРІДА,
ТА ІНШІ ВИГРАШІ.

Вступ: \$5.00 від особи Студенти \$2.50

Квитки вступу вже можна купувати від
членів комітету.

П Р И В І Т А Н Н Я

ПОЗДОРОВЛЕННЯ ПРОФЕСОРОВІ ПАНАСОВІ ВАСИЛЬОВИЧУ ФЕДЕНКОВІ

Поздоровляємо шановного і дорогого професора П. В. Феденка з нагоди 80-річчя з дня Його народження, 13 грудня 1893 року. Панас Васильович — це серед нас уже один із кількох членів Української Центральної Ради та діячів Української Народної Республіки та з тієї групи патріотів — єдиний активний незламний, безкомпромісовий борець за здійснення принципів УНР.

Тому що основні постулати УНР не різняться від загальнолюдських демократичних прагнень до волі, то не лише ми, політичні емігранти з України, але й усі демократично або також соціалістично настроєні люди завдячують ювілятові за Його віддану політичну і літературну діяльність.

Разом з поздоровленням надсилаємо щиросердечні побажання сил, здоров'я та дальшої корисної праці Ювілятові.

А л а б а м а

Батюк А. Т.
Вашінгтон, Д. К.
Барановський Роман
Будна Валерія
Будний Олесь
Дубровський І. П.
Корбутяк Д. М.
Кушніренко Микола
Максимюк Галина
Максимюк Степан
Марголіна Л. А.
Одарченко П. В.
Сім'янів В. І.
Чопівський Юрій
Чопівська Лариса
Залевська Є. П.
Заполенко С. М.

І л л і н о й с

Клепачівський К. Й.
Клепачівська М. І.
Чопівський Ю. І.
Чопівська С. К.

К о л ь о р а д о

Биковський Лев
Биковська Марія
Блок-Галун Марія
Гаєвська Софія
Шавес Оксана
Федушак Богдан

Н ь ю - Й о р к та Н ь ю - Д ж е р с і

Бакало В. Л.
Бульбенко Ф. П.

ВІТАЮ І ПОЗДОРОВЛЯЮ!

Панас Феденко... Він професор і, якщо не помиляюся, доктор (наук), але він зустрів своє 80-річчя такими заслугами перед українським народом і українською наукою, що його ймення має самодостатню вартість і без цих формальних додатків.

Завзятий борець за незалежність України, невтомний оборонець демократичних ідеалів нашого народу, великий ерудит у своїх наукових царинах — історії й соціології, один з найвидатніших наших політичних мислителів, автор багатьох повноцінних, капітальних праць, — ось які ще не всі його здобутки...

А для мене особисто він ще й тим дорогий, що є моїм найближчим у "крайовому" розумінні земляком: ми з ним обидва "запорожці". Він же, як і я, походить із Вільностей Війська Низового Запорізького.

Отже, дорогий Земляче! Прийміть від мене як найщиріше поздоровлення з Вашим не абияким досягненням — з 80-річчям! Бажаю Вам не тільки "заокруглити" це досягнення ще двома десятиріччями, а й продовжити його! Запоріжці ж якщо не накладали головами на полі слави (котрі були характерники), так жили по сто й більше років...

Зичу Вам, дорогий Земляче, запорізького здоров'я та ще більших успіхів у Вашій діяльності.

Вітаю й поздоровляю!

Ваш Василь Чапленко

Костюк Г. О.
Туркало К. Т., колишній член УЦРади,
та Трудового Конгресу
Чикаленко О. Ю.
Чикаленко-Фюреті М. Л.
Зозуля Я. М., колишній член УЦРади
та Трудового Конгресу
Борисова І. П.

П е н с і л ь в а н і я

Мищенко Юрій
Піддубний Іван
Журба Галина
Панасюк П. Ю. з родиною

М і н н е с о т а

Петрівський Д. М.

ПИСЬМЕННИЦЯ ДАЛЕКОГО СВІТУ

До вісімдесятип'ятиріччя Галини Журби

Євген Маланюк у статті "Ще про жіночу мужність" ("Українська літературна газета", Мюнхен — травень 1956) назвав Галину Журбу представницею "жіночої мужності" в українській літературі, де вже записані такі імена мужніх жінок-письменниць, як Леся Українка, Ольга Кобилянська і Людмила Старицька-Черняхівська. Ця оцінка, що перекликається з популярним Франковим визначенням Лесі Українки, як "єдиного чоловіка в нашій літературі", з уст найвизначнішого літературного діяча останньої еміграції звертає особливу увагу на цю нашу письменницю — сеньйорку українського літературного процесу по обидва боки "залізної завіси" — і в Україні, і в еміграції.

Письменник О. Луговий (Олександр Овруцький-Швабе) у книзі "Визначне жіноцтво України", що вийшла друком у Канаді в 1942 році, пише про Галину Журбу, що це "одна з найбільше визначних сучасних письменниць". Критик Юрій Шерех просто не міг утримати своєї витонченої, рафінованої стилізації вислову в рецензії на "Далекий світ" Галини Журби і вигукнув із притиском: "З біса талановита письменниця!" Молодий критик і літературознавець Валерій Шевчук, це вже по тому боці, пишучи про проблеми новелі в одному з вересневих чисел "Літературної України" в 1967 році, не оминув імені Галини Журби і визнав, що "Журба ще до революції перейшла на стилістичну манеру, що завоювала собі громадянство ще в 20-их роках".

Вже ці загальні висловлювання про особу і творчість Галини Журби вказують на вагомому її місці в українському літературному процесі — тим важливіше, що її активна участь у цьому процесі триває вже багато десятків років, бо рівночасно із вісімдесятип'ятиріччям від дня народження письменниці наша письменниця громада відзначає також шістдесятип'ятиріччя літературної діяльності цієї нездоланної представниці мужніх жінок в нашій літературі.

Галина Журба виявила мужність не тільки в літературі, але й у житті. У згаданій уже статті Євген Маланюк пише:

"Письменниця вийшла з того середовища, що й Володимир Антонович, Вячеслав Липинський, Тадей і Максим Рильські, з тією хіба різницею, що її родина (Домбровські) мала значно міцніше культурно-національне польське коріння. Вирвати себе хоч би тільки з "колоніального" того ґрунту і пересадити на український ґрунт "материковий" і зовсім не "хлопоманський" — то був чин чисто мужеський."

Якщо слухати самої письменниці, то цей її мужній чин — був просто поверненням до народу (по матері письменниця виводить свій рід із ста-

ГАЛИНА ЖУРБА
коли їй було 75 років

рої священичої родини Копистенських), вона відшуквала шлях до народу, з якого вийшла і, що більше, серед якого жила (і не так серед якого жила, а радше якого життям жила) і відважно зуміла віднайти себе в українській стихії, що саме в час її молодості буйно просувалася українською землею. До речі сказавши, Галина Журба — прегарна мемуаристка, і про всі ці справи можемо точно читати в її автобіографічному романі "Далекий світ", що появився друком в 1955 році.

"Однієї речі не можу закинути своєму життю — говорить часом Галина Журба — а саме, що воно було нецікаве." Від перших днів дитинства, що його переживала письменниця в ударі двох світів: польської двірської обстановки і народнього побуту подільського широкопілля — життя письменниці просувалося в поштовху бурхливих подій і суспільних, і літературних.

Вже на початку нашого сторіччя бачимо письменницю в Києві в гурті патріотичної літературної еліти. Двадцятирічною дівчиною вона переїхала у столицю України, у Київ, де в той час набирала оформлення і національного, і культурного стихія української революції, щоб продов-

жувати свої студії, але ця українська стихія половила її і вона вповні пішла за нею. Зацікавлення літературою, та й саму літературну працю Галина Журба почала ще в родинному домі, що в ньому процвітала любов до літератури і мистецтва. Ще дев'ятирічною дівчинкою писала вона оповідання геройського змісту. У літературні кола — як говорить сама письменниця — увійшла вона досить випадково. Шкільний товариш допоміг їй дістатись до активного в той час діяча й літературознавця Андрія Ніковського, а він — прочитавши оповідання молоді авторки, визнав їх вартими друкування. Так вийшла перша книжечка оповідань Галини Журби під назвою "Життя" в Одесі 1909 року — майже шістдесят п'ять років тому. Ця маленька збіорочка, якої напевно немає в ніякій бібліотеці, і немає її в самій письменниці, звернула увагу критики; рецензії на неї написали письменник Іван Липа і Євген Чикаленко. Ця книжечка була також легітимацією для молоді письменниці, щоб увійти у коло передових на той час літературних діячів, які згуртувались коло журналу "Українська хата". Місце "Української хати" в українському літературному процесі виняткове. Подивімося, що про це видання пише офіційна "Історія української літератури", що вийшла у восьми томах в Києві в 1968 році під редакцією академіка Євгена П. Кирилюка. У п'ятому тому цього видання, почавши від сторінки 65, пишеться про Українську хату дослівно так:

"Серед літературно-художніх видань цього періоду окреме, виразно відмінне від інших місце посідає журнал "Українська хата". Це єдиний в українській журналістиці (коли не зважати на Молодо-музівський "Світ") явно декадентський журнал, що стояв на позиціях чистого мистецтва й войовничого націоналізму, вів шалену боротьбу проти реалізму й народності в літературі. Відверта проповідь буржуазного занепадницького мистецтва у виступах "хатян" ішла поряд з нігілістичним ставленням до української культури в минулому, яку вони викривали, як "хуторянську" й "застарілу"... В "Українській хаті" основне місце посідали художні твори й літературно-критичні та публіцистичні статті. Регулярно велися розділи "Бібліографія", "Українство в чужій пресі", літературна хроніка. Крім оригінальних художніх творів друкувалися й переклади — переважно західних модерністів — К. Гамсуна, П. Альтенберга, Ш. Бодлера та ін. Як журнал "літературно-науковий, громадський і економічний" — "Українська хата" намагалась задавати тон у тогочасній українській журналістиці, видавати себе за орган, метою якого "є пробудження національної свідомості серед нашого суспільства і розвиток рідного письменства, культури і штуки."

І далі пишеться в цій офіційній радянській історії:

"Слід підкреслити, що в умовах столицинської реакції, коли більшість прогресивних видань була заборонена, на сторінках "Української хати" почали з'являтися імена демократичних письменників — старших і молодших, діяльність яких супе-

речила політичному курсові журналу. Були тут О. Кобилянська й О. Олесь, М. Рильський і М. Чернявський, Я. Мамонтов і Х. Алчевська, Г. Хоткевич і А. Хомик."

У цьому колі основоположників нового літературного процесу в Україні була й Галина Журба. За роки від 1910 до 1914 в "Українській хаті" були надруковані такі оповідання Галини Журби: "Коняка", "Похід життя", "Пісня на одній струні", цикл "Цвітучий сад" і "Силуетки на тлі неба". Саме про ці новелі, надруковані в "Українській хаті", вже після п'ятдесяти п'яти років молодий критик в Україні Валерій Шевчук схвально скаже, що в них письменниця застосувала нову манеру, яка здобула собі громадянство в літературі в двадцятому сторіччі. Саме в "Українській хаті" викристалізувався мистецький і національний світогляд Галини Журби, і цей свій світогляд вона із справжньою мужністю затримала по сьогодні. Зрозуміла річ, радянське літературознавство — хоч і не може заперечити передової ролі "Української хати" в нашій літературі — вважає цей журнал і все "хатянське" сеєрдовище декадентським і протинародним. Але та сама, згадана вже, офіційна "Історія української літератури" вияснює цю офіційну настанову радянського літературознавства. На сторінці 346 п'ятого тому цієї історії читаємо дослівно так:

"На всій українській буржуазній пресі лежала печат' отого славнозвісного українського політичного "еклектизму", який дуже боявся повсталих мас і в ім'я консолідації всіх національних сил вимагав від кожного діяча одного: українського світогляду, тобто національних переконань."

Ось тут і "заритий собака", і повне вияснення того, чому засуджує офіційна радянська критика творчість українських модерністів, а зокрема й "Української хати". Консолідація всіх національних сил і український національний світогляд — це була політична сторона діяльності українського модернізму і в цьому його не тільки літературне, але й громадсько-політичне значення. Галина Журба вся поринула у цю літературну роботу, що перепліталась із громадською. У той час Україна переживала свої великі дні. Журба була їх живим свідком і учасницею. У Галини Журби постійно поєднувались два зацікавлення — літературою і суспільним життям. Були періоди в її житті, коли вона відкладала набік свою літературну роботу, щоб повністю присвятити себе суспільній праці. Це головне в роки боротьби за українську державність. Згодом, уже після вїзду з Києва на терени, окуповані Польщею, Галина Журба разом із своїм чоловіком — письменником і громадським діячем Антоном Нивинським-Чекмановським осіла на Волині і тут, у відсталій провінції, вела освітню і громадську працю серед українських селян, ангажуючись і політично по стороні радикальних груп.

З "Української хати" винесла Галина Журба ясний і твердий світогляд, мистецький і політичний. Хоч радянське літературознавство й визнає "хатян" як декадентів, що зірвали з народом

і проповідували аполітизм і безтенденційність у літературі, проте всі ті закиди безпідставні і необґрунтовані. Ліберальні письменники 19-го віку, як це визнає й радянське літературознавство, з жалем і співчуттям змальовували "отого бідного меншого брата", якому може допомогти інтелігенція, підносило в той спосіб народництво і хлопоманство, таке прикметне нашому культурному процесові в дев'ятнадцятому сторіччі. Ті ж самі радянські літературознавці визнають, що "в роки революційного піднесення настирливе підкреслення виключної забитості, покірливості, безсилля маленьких людей не могло бути явищем позитивним, оскільки воно ніяк не сприяло пробудженню і піднесенню в масах волелюбних, героїчних настроїв, вкрай необхідних для революції" ("Історія української літератури", т. 5, ст. 123). І ось роля "Української хати" за даними самої цієї офіційної радянської історії літератури була: розбити ідеал того народницького, не здатного до творчої праці героя і поставити нового героя, що вмів би думати і жити самостійно. Та процитуймо ще за оригінальним текстом цієї "Історії" на тій же 123 сторінці:

"Цікаво підкреслити, що в боротьбі проти демократичної літератури модерністи спочатку підхопили "маленького героя" ліберально-народницької белетристики, але не з метою викликати співчуття до нього, а щоб продемонструвати внутрішню неповноцінність, патологічну ущербленість як самого героя, так і тієї сірої юрби, що породила його. "Хатяни" внесли суттєву поправку в розуміння героя. Їхній герой — це вільна істота, що перемогла в собі раба, надлюдина — "сильна, як Бог, аморальна, як природа, красива, як схід сонця, велична, як його захід, горда, як смерть, ніжна, як уста дитини" — це передрук, як подає примітка під текстом в "Історії", з "Української хати" ч. 7 за 1911, сторінка 354.

Сказано ясно і точно. Це й було мистецьке гасло "Української хати", що зуміла згуртувати навколо себе кращих із кращих у той час діячів української літератури і культури, що в критичних статтях таких літературних авторитетів, як Микола Шаповал-Сріблянський, А. Товкачевський чи Микола Євшан-Федюшка, визначила роль нової української літератури і схарактеризувала творчість її передових представників: Івана Франка, Лесі Українки, О. Кобилянської, М. Коцюбинського, В. Стефаника та інших, зревідувала погляд на літературу з минулого, визначаючи заслужене місце для Панька Куліша та інших забутих чи відсунених народницькими тенденціями творців українського літературного процесу.

Ми навмисне спинилися довше на характеристиці "Української хати", бо там Галина Журба отримала своє творче хрещення; це кузня, де гартувався її літературно-письменницький і політично-громадський світогляд. Цьому світоглядові письменниця вірна до сьогодні. Її полемічно-публіцистичні статті, яким вона часто присвячує більше уваги, ніж творчим виявам свого письменницького таланту, постійно підкреслюють конеч-

Відомий український композитор Василь ШУТЬ (див. про нього в "Малій українській музичній енциклопедії" О. Залеського, Мюнхен, 1971 р.) оформив музично історичну комедію Василя Чапленка "Одруження пиворіза", що була надрукована в журналі "Нові дні", ч. 249-50 за 1971 р. Як відомо, В. Чапленко створив цю "меншу комедію" на підставі своєї великої історичної комедії "Купідонові стріли", взявши з цієї останньої тільки сюжетну лінію пиворіза Кирила Бандуристого та дочки багатого козака Гуленка — Палажи, які одружуються, наперекір волі Гуленка та його жінки. Композитор Василь Шуть використав для своєї музики всі наявні в Чапленковій п'єсі віршовані тексти, додавши дещо й від себе (у сцені весілля). Він дав у своїй музиці всі можливі в жанрі оперети форми — арії (сольові співи), дуети, тріо, хоріві співи, як також хореографічні (танцювальні) виступи.

Можна сподіватися, що нова, легка для виконання річ увійде до репертуару наших еміграційних театрів, оновить його, бо хоч "Наталка Полтавка" й "безсмертна", але й нею не можна ввесь час "годувати" нашу публіку. Навіть славетний "Запорожець за Дунаєм" не може бути без краю повторюваний.

ність для української людини визбутись почуття рабства, що призвело наш нарід до політичної неволі і культурної відсталості. Таж Галина Журба — це чудовий мемуарист. І в першому числі літературного збірника Об'єднання українських письменників в еміграції "Слово" ми маємо прегарні її спомини і про "Українську хату" і про літературний Київ у роки з-перед і під час революції. Ці спомини характеризують великий час українського відродження, характеризують діячів цього часу, але і в них бачимо повний зарис оригінальної індивідуальності самої письменниці.

Ще в Україні, в 1919 році, коли Галина Журба співпрацювала з групою поетів-символістів, що об'єднувалися навколо журналу "Музагет" і в якій (групі) головною постаттю був Павло Тичина, вийшла книжка оповідань письменниці "Похід життя". До цієї збірки ввійшли переважно ті твори, що друкувалися в "Українській хаті". Часи війни і революції, великі дні будівництва української держави не сприяли творчому вияву письменниці; вона більше поринає у громадську роботу. Цей громадський інтерес до життя віддзеркалюють і її твори. Після виїзду з Києва Галина Журба видала в Тарнові (в Польщі), де була інтернована велика частина української еміграції, віршований сценічний етюд "Маланка" (1921 р.). Далі вийшли друком ще дві сценічні картини Галини Журби, а саме — "Метелиця" і "В перелеті років", що були надруковані в "Новій Україні" — у журналі, що його редагував Микола Шаповал-Сріблянський уже в Празі, на еміграції.

Тему української революції розгорнула пи-

сьменниця у двох повістях — у повісті "Зорі світ заповідають", що вийшла друком 1933 року в видавництві Івана Тиктора у Львові, та у повісті "Революція іде" — у виданні Культурної Скарбниці у видавництві "Батьківщина" і в тому ж Львові у 1937 році. За першу книжку Галина Журба дістала нагороду на літературному конкурсі Товариства Українських Письменників і Журналістів. У цих повістях письменниця приділяє увагу суспільним рухам в Україні, тут головну роллю відіграють маси, а не окремі герої. Учений літературознавець і проникливий критик д-р Ярослав Гординський в рецензії на книгу "Революція іде" писав у літературному двотижневикі "Назустріч" 1938 року дослівно так: "Масові рухи — оце проблема повістєвої творчости Галини Журби. Реакція волинського села недалеко Кременця на революційні події в Україні в 1917 році — ось сюжет повісті "Революція іде".

Ярослав Гординський підкреслив літописний спосіб передачі життя української провінції в повісті, для якої революція, що просувається великими містами, — це тільки тло, на якому письменниця обсервує народження української свідомости у віддаленому від широких шляхів селі. Критик не знайшов у повісті справжнього сюжету, указав на брак героїв, які могли б оживити тему і захопити читача. Він писав, що повість "Революція іде" — це "поодинокі картини, пов'язані зі собою історичними випадками, що відбуваються поза повістю".

Але Гординський, що належав до найскупіших на похвали критиків і писав тільки тоді, коли твір справді заслуговував на увагу, знайшов у цій повісті головну прикмету творчого таланту Галини Журби, що зродився з біологічної близькості письменниці до української землі, до українського селянина. Визначивши жанрову вартість повісті, побудованої у вигляді окремих картин із життя, Гординський пише так:

"Авторка показала багато таланту в тих сільських картинах. Вона не знуджує довгими описами, але виводить людей у живих розмовах. Декуди маємо вражіння, що ці розмови сфотографовані з природи. І в тих розмовах і малих сценах із народнього життя — найбільша вартість повісти. Вирізки із сільського життя віддихають такою правдою, що в них почувається справжнього мистця".

Цю любов до рідного села, що з ним поєдналася Галина Журба, хоч і прийшла на світ у поміщицькому дворі, письменниця змалувала в автобіографічній розповіді "Далекий світ", що її вона написала вже на американській землі. До появи цієї книжки проминуло в житті письмен-

ниці двадцять довгих років, років важливих загальними подіями — часів великої війни і руїни, та й особистих трагедій, як смерть чоловіка під час переїзду на еміграцію. У міжчасі вийшов друком сенсаційний роман Журби "Доктор Качіоні" — в 1948 р.*).

Незвичайна це була поява в літературі. Цю повість писала письменниця на чужій їй і несприйнятій землі, в осамітненні, в неогрітій кімнаті на піддаші, просто в нужді серед чужого гамірного міста, вся заслухана і задивлена у той далекий світ — інший світ її дитинства, що залишився для неї найближчим і найдорожчим. Та й незвичайна сама поява цієї книжки друком у 1955 році. Хоч і жила письменниця у США, але книга друкувалась у далекій Аргентині, у приватній друкарні, щось на зразок давніх халупничих варстатів, ще й засобами самої письменниці.

Критик Юрій Шерех, рецензуючи книгу, поставив її на лінії, визначеній попередніми повістями Галини Журби. Він пише в журналі "Нові дні" 1956 року:

"Революція іде" і "Зорі світ заповідають" Галини Журби не мали прямого позначення автобіографічності, але сприймалися так. У "Далекому світі" карти розкрито. Може тому, що ми відсунулися в глиб часу, від дорослого віку в дитинство. А може тому, що авторці легшою здається тепер самокритичність.

Отже, і Шерех вважає, що книжка Журби — це "фрагменти давно вже відмерлого життя польського дрібного поміщцтва й економства на Правобережній Україні в останньому десятиріччі дев'ятнадцятого віку". Розгляд Шереха — це намагання розкрити тайну письменницької особовости Галини Журби, і він свій розгляд присвятив повністю шуканню мистецької правди в цьому творі. Для нього непереконливо звучить уся та політична балакучість письменниці, спрямована проти польської шляхетщини. Справедливо дивується Шерех, як це письменниця, що вийшла з цього середовища, так гостро його засуджує. Для Шереха — це фальш і дешевизна. Але саме тут уся загадка письменницької особовости Галини Журби, яка свідомо зірвала з напущеною панскістю польської шляхетщини і пішла за українською стихією. Це і є той мужній характер, про

*) Книжка вийшла в популярному виданні "Вечірня година" — у Кракові, як зразок легкого, у французькому стилі, почитного роману. У час війни Галина Журба писала й вірші, і вона має повну збірку віршів. Вона написала багато памфлетів і статей на політичні і громадські теми; в них письменниця гостро критикує вади українського життя, ціляючи в саму суть психології української людини, з якої намагається, за девізою передвоєнної "Української хати", вибити почуття рабства, що, на думку письменниці, не дозволяє нашому народові вийти на широкі води життя — політичного і суспільного, а разом і культурного та літературного.

Нехай це буде Вашою амбіцією, Дорогий Передплатнику, — приєднати бодай одного передплатника "Нових днів"!

який говорив Євген Маланюк, — той характер, що викликав бунт у молодій письменниці проти поверховости і безідейности насадженої на український ґрунт польської шляхетщини, бунт проти фальшу. І тому важко погодитись із закидом про фальшивість самої письменниці.

Треба визнати, що більший вплив на письменницю Журбу мусів мати перший критик її повістей Ярослав Гординський. Він говорив, що "навіть великі громадські почування, як патріотизм — мусять перемінитись не тільки у людські вчинки, але й чисто людські, великі почування, перетворені у пристрасні людські постаті, що горять і спалюються і творять своєю волею". І він вимагав від письменниці, щоб "події (в нових її творах) ми могли побачити через більше сконденсованих героїв повісти".

Галина Журба виплекала твір, що його сюжет побудований на такому героєві. Це "Тодір Сокір", що вийшов книжкою в 1967 році — як перша частина задуманої трилогії. Ця нова повість — це праця довгих років і з нею пов'язана ціла історія, включно із сенсаціями. Ще в час війни письменниця мала готовий нарис цієї повісти. Вже на еміграції читала його сусідові по квартирі, заявляючи з усміхом, що в разі, якби їй не пощастило закінчити цю повість, — тоді він міг би використати сюжет для своїх писань. Сусід не чекав довго і розгорнув той сюжет у популярний роман. Так маємо вже дві книжки на ту саму тему і варто було б комусь із критиків зробити порівняння цих двох книжок. Це був би повчальний трактат, як можна і як треба писати, отже повчальний для молодих письменників.

Тема нової повісти Галини Журби знову ж із того далекого світу, що його так добре письменниця знає. Тут знов картини життя у дворі поміщика — картини живі, кольоритні, просто скоплені з дійсного побуту. Щоправда, протягом років письменницького змагання за стиль — письменниця відсіяла романтичний патос, що його маємо ще і в повісті "Революція іде", а ще більше в повісті "Зорі світ заповідають", і дала перевагу реалістичній розповіді з широким малюнком побуту і притаманним письменниці суб'єктивним інтерпретуванням подій. Вартість твору у самій розповіді, у живих розмовах і сценах із життя, що надає творові Галини Журби безпосередньої свіжости спомину.

Галина Журба, хоч їй ось вистукує вісімдесят п'ять, далі творчо працює. На її письменницькому столі, не в такій то вже заможнішій хаті, і не в таких то заможніших обставинах, як тоді, коли вона працювала над "Далеким світом" у перші її роки життя в Америці, — нова книга: другий том "Тодора Сокура". Книга вже друкується в друкарні, письменниця працює над останніми її розділами. Віримо, що незабаром дістанемо від Галини Журби нову книгу — дальшу розповідь про той "далекій світ", що ним живе письменниця і його так добре знає. Не легко доводиться творити Галині Журбі. Вона, правда, бадьора і неподолана в тій своїй мужності, що

НОВОРІЧНИЙ ПРИВІТ ЗЕМЛЯКАМ

Вітаю з Різдвом Христовим і Новим Роком усіх Друзів і Приятелів, що пишуть, друкують і читають нелукаве українське СЛОВО!

Найперше вітаю свого сусіда — духово найбільшого українця в Сан Дієго — **Олександра Скопа** (він же О. Шпилька) з його милою Родиною, а в далеченькому Чикаго — великого шанувальника РІДНОГО СЛОВА — книголюба **Василя Бражника!**

Хай Новий Божий Рік 1974 повсякчас обдаровує їх щастям і здоров'ям за щедрість і щирість!

Анатоль Юриняк
Лос Анджелес

Редакцію, Адміністрацію і всіх жертводавців "Нових Днів" вітаю з Різдвом і Новим Роком та бажаю доброго здоров'я і успіхів!

А. Юриняк

з нею проходить письменниця все своє життя. Вже і здоров'я недописує, і руки часто терпнуть, відмовляються від дальшого писання. Але письменниця вперто працює. Часом гордо заявляє: Я мушу це написати, бо хто крім мене може це зробити! Це я одна залишилась із того "далекого світу", і мені приречено про цей далекий світ написати.

У 85-ліття письменниці Галини Журби можемо їй одного лише бажати: здоров'я і витривалости, бо від неї чекаємо завершеної розповіді про той "далекій світ", повний суперечностей і цікавих подій на переломі двох сторіч, що так сильно позначився не тільки на житті нашої письменниці, але й на житті всього нашого народу.

НАШІЙ СЕНЬЙОРЦІ КРАСНОГО ПИСЬМЕНСТВА – ГАЛИНІ ЖУРБИ 85 РОКІВ

Письменниця і громадська діячка Галина Журба відбула з своїм народом довгий барвистий і тернистий шлях. На цьому шляху їй стрічалося чимало цікавих, видатних людей. Та навряд чи Галина Журба знає, яких щирих звеличників її творчості вона має в Каліфорнії, віддаленій від осідку письменниці в Пенсільванії понад три тисячі миль. А серед отих звеличників може найпалкішим був недавно померлий Олександр Петрович Рішай — людина глибокого вичуття справжнього мистецтва, в першу чергу красного письменства і музики. І незадовго перед смертю Небіжчик, нагадуючи мені про "круглу дату" в житті Галини Журби, просив мене озватися про нашу сеньйорку рідного письменства парою теплих слів. Я радо погодився, але саме на коротку нотатку, бо певен, що ґрунтовні статті дадуть літератори, які краще знають творчий шлях Г. Журби, ніж автор цих рядків.

Для мене Галина Журба — це насамперед авторка чудової автобіографічної розповіді "Далекий світ", виданої 1956 р. в Буенос-Айресі, у видавництві "Перемога". Щось надзвичайно яскраве і променисте, яєсь буяння надміру біологічних сил — і водночас передчуття приреченості, біль усвідомленого "могіканства" отих Гадасів та витівників Стадницьких і кольоритних Чайківських — що "в турка перевертались", щоб перегородити шлях загребуцій деспотії Москви.

"Далекий світ" я вперше прочитав 1956 року і, здається, тоді ж уміщено в щоденнику "Свобода" мою невеличку рецензію під (менше-більше) таким наголовком: "Справжній талант — і мовні вибрики". Я тоді в мовно-правописній справі був більшим ригористом, ніж сьогодні; засуджував найменші відхилення від "Українського Правопису" 1928 року і правописного словника Гр. Голоскевича. А в "Далекому світі" і взагалі у відомих мені творах Галини Журби — цих відхилень повна жменя. Отож я й "напустився" на них, картаючи заодно і подільські діалектизми (а вони ж здебільша такі барвисті та запашні!).

По десятироках, готуючись (на прохання земляків-подолян) написати щось про Поділля до готованого збірника, я взявся вдруге читати "Далекий світ" нашої сеньйорки. Як відомо, мало є таких творів письменства, що їх можна без нудьги читати вдруге. А я читав "Далекий світ" удруге ще з більшим захопленням, ніж першого разу. І навіть авторчині мовні "вибрики" тепер мене майже не дратували: я, звичайно, і далі вважав прикритим непорозумінням отой "правопис авторки". Чому? З якої рації автор літературного твору може претендувати на якийсь "особисто свій" правопис?! Адже кожен твір адресований

читачам, громаді, а не якійсь купці своїх адораторів чи свояків.

Але тепер мій засуд і нехіть на самому правописі й кінчалися. Щождо фразеологічних і лексичних особливостей тексту "Далекого світу", то я не тільки не був проти них, а вітав їх з усієї душі. Вони бо так інтимно-тепло нагадували мені мої роки дитинства і ранньої молодості, які збігли теж на Поділлі, хоч і не в східній частині (де Брацлавщина), а в західній — на Проскурівщині й Кам'яничині.

І вже зовсім — на мій погляд — не мають рації ті літератори, котрі вважають, ніби твори нашої письменниці згодом слід "перередагувати українською літературною мовою". (Див. статтю Остапа Тарнавського "Письменниця далекого світу", написану до 80-річчя Галини Журби і вміщену в "Свободі" за 7 березня 1967 р.). Багату і барвисту мову письменниці аж ніяк не слід кваліфікувати як "нелітературну": це тоді й твори Гната Хоткевича з гуцульською тематикою треба перередагувати й багато оповідань Ів. Франка та "Енеїду" Котляревського підчищати! Хіба ж можна до творів мистецтва підходити з такою зрівнялівкою?! І в даному випадку — щодо тексту творів Галини Журби — можна і треба мати претенсії лише до авторчиного "правопису".

Як перед цим згадано вже, автор цих рядків мав з Галиною Журбою лише дві коротенькі зустрічі, при тому в обставинах, що не сприяли ближчому знайомству. Перша зустріч відбулася десь 1960 чи 1961 року в Нью-Йорку на черговому З'їзді Об'єднання українських письменників "Слово". Я був заскочений несподіванкою, коли в перерві до мене майже бігцем наблизилась невеличка жіноча постать і "всторч" запитала: "Це ви той Юриняк, що в "Свободі" мене хвалив і ляв водночас за "Далекий світ?" Я зорієнтувався, що переді мною авторка "Далекого світу" і, признаюся, почув себе трохи ніяково, підтверджуючи мінорним голосом (і, мабуть, "мінорним обличчям"): "Так, це я!"

Річ у тім, що мій досвід літератора до того часу не занотував випадку вирозумілості з боку критикованих діячів пера жіночої статі. Тож і тут я сподівався докучливих нарікань. А проте їх не було. Усміхнене, рухливе обличчя Галини Журби виявляло радше вдоволення, що вона бачить перед собою "в живі очі" "того самого критика". (Щось на подобу цього вона й мовила). На жаль, голова сповіщав дзвоником кінець перерви, і нашу розмову довелося припинити, бо наші місця були в різних рядах. Уже з свого місця я спостерігав незвичайну жвавність та рухливість письменниці: вона майже не могла спокійно слухати доповіді-

СПАДЩИНА ДЛЯ ОСЕРЕДКУ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Колись до музею ОУК зайшла жінка, яка в книзі відвідувачів записалася як Мері Кітінг. Потім у розмові вона сказала, що вона українка, але завжди була далека від українців. Осередок справив на неї добре враження. Через кілька років після її візиту ОУК одержав повідомлення від адвоката, що Мері Кітінг померла і 50 відсотків свого маєтку записала на Осередок. Вся спадщина становила \$20.000.

Недавно адвокат з Торонто повідомив ОУК, що в Торонто помер член ОУК Микола Гусичак, лишивши в заповіті на Осередок \$13.000.

чів, реагуючи мінами обличчя, жестами і навіть потику перемовляючись з сусідами. Очевидно, виявлявся назверх увесь динамізм характеру нашої сеньйорки.

І саме тоді я пригадав, що Галина Журба — не лише авторка повістярських творів, але й збірки поезій, а також творів драматичних і низки есеїв на теми літературної і взагалі культурно-мистецької діяльності нашого еміграційного суспільства.

Цей інтерес письменниці до нашого культурного і громадсько-політичного життя не припинився і після 80-ки віку, в чому я мав нагоду переконатись, зустрівшись з Галиною Журбою десять років пізніше, в Філядельфії. Одного дня знайомі літератори повідомили мене, що з ініціативи Галини Журби скликається нарада літераторів м. Філядельфії, де стоятимуть питання, пов'язані з діяльністю письменницького Об'єднання "Слово". У цій короткій нотатці-згадці не місце викладати зміст пропозицій ініціаторки наради і виниклих з того приводу дискусійних завваг учасників сходин. Скажу лише, що більшість присутніх, а серед них і автор цих рядків, з міркуваннями і пропозиціями Галини Журби не погодилися. Такий результат, зрозуміла річ, був ініціаторці неприємний.

Удома, перебігаючи в думках нараду й її вислід, я шкодував, що в дискусії не наголосив зокрема вартості ініціативи, громадського живчика поважної віком і своїм доробком письменниці. Це бо завжди має свою ціну і вимову, незалежно від схвалення чи несхвалення дотичним середовищем.

Сьогодні Галині Журбі вже 85 років, і приємно чути, що вона не покидає пера, намагаючись допровадити до кінця свою трилогію "Тодір Сокір". Побажаємо ж їй здоров'я і сили закінчити і видати друком цей твір дійсно "широкого полотна", виношуваний авторкою довго і любовно.

Каліфорнія, 1973.

ПАМ'ЯТІ І. П. БАГРЯНОГО

З НАГОДИ 10-ИХ РОКОВИН СМЕРТИ

Заходами ділового комітету під головуванням п. Боркуна в м. Аделаїді, в неділю 30. 9. 1973 року в залі Святопокровської УАПЦеркви відбувся вечір, присвячений 10-им роковинам смерті св. пам'яті І. П. Багряного. Зала була прикрашена прапорами та квітами й рушничками, а посередині — портрет І. П. Багряного роботи В. Буряка. Вечір відкрив голова комітету п. Бовкун, а програмою вечора керував п. І. Д. Чумак.

За головним столом бачимо наших священників — о. Н. Плічковського та о. І. Миколаєнка, представників громадських організацій та гостей. Доповідь — "І. П. Багряний як політик, громадський діяч та письменник" — прочитав п. І. А. Кириленко.

Після доповіді пані Галина Сергієва, Марія Ковальська та Клавдія Рожко деклямували уривки з повісти "Антон Біда — герой труда".

Андрій Ситник виконав на бандурі дві українські народні пісні, а на фортепіані Сонату — 8 Бетговена. Катерина Борисюк на фортепіані виконала дві австралійські пісні. Наші молоді виконавці на цьому вечорі були вшановані оплесками та великою вдячністю за участь у концерті.

Пані Клавдія Рожко продеклямувала свій власний вірш, який присвятила І. П. Багряному на день 10-ї річниці його невіджалуваної смерті. Вірші назвала — "БАГРЯНОМУ".

Марія Ковальська продеклямувала вірш Багряного "Рідна Мово", а на закінчення пані Галина Сергієва продеклямувала "Любівь Україну" — Вол. Сосюри.

Під час гостини, влаштованої після концертової частини, Василь Дігтяр, як колишній співробітник часопису "Українські вісті" і передплатник та читач його з дня заснування, звернувся до присутніх із закликом скласти пожертви й добровільні датки на неув'ядний вінок — як допомогу часописові, який через ряд важливих причин опинився в скрутному становищі. Дівчата Валя та Ірина Ваксютенко провели цю збірку, підійшовши до кожного зокрема. Уповноважений видавництва "УВ" п. С. Криволап подякував присутнім за щирі допомогу та жертвенність і оголосив, що зібрано 79 дол. 30 ц., а молодий А. Ситник додав 70 центів, щоб була рівна сума — 80 доларів на потреби нашого демократичного часопису "Українські вісті".

Діловий комітет висловлює всім учасникам цього вечора глибоку вдячність за широку участь.

Присутній І. Ч.

“ РЕВІЗІОНІЗМ ”

У пропаганді й полеміці комуністичних партій слова *ревізіонізм* і *ревізіоніст* — страшні. У минулих століттях ревізіоністами були — *еретики, схизматики, розкольники*. Колись карали навіть смертью еретиків-ревізіоністів, що мали свої окремі погляди на релігію і на шлях, який має вести людину до спасіння душі і до вічного життя по смерті. 1415 р. в Констанці спалили чеського священика Яна Гуса, бо він не був у всьому згідний з ученням католицької церкви. Року 1431 спалено в Руані (Франція) сільську дівчину Жанну з Арку, бо вона твердила, що чує голоси святих, які дають їй поради, як вести війну за визволення Франції від англійських окупантів. Католицьке духовенство визнало Жанну за еретичку, бо вважалося, що проста дівчина не може бути в зв'язку з святими без посередництва духовенства. В Італії 1600 р. спалено як еретика філософа Джордана Бруно, а на початку 17 віку був би визнаний за ревізіоніста-еретика італійський астроном Галілео Галілей (1564-1642). Він учив, що земля літає навколо сонця, а церква тоді вважала, що сонце ходить навколо землі. Галілей урятувався від смерті на ватрі тільки тим, що нещиро, проти власного переконання, покавсяся, заперечив наукову правду.

У Московському Царстві, пізніше в Російській імперії вважали за еретиків тих людей, що хрестилися, складаючи два, а не три пальці правої руки, і в церкві казали *алилуя* не тричі, а двічі. Цих розкольників арештовували, мучили, заслали в Сибір і карали смертю. Відступники від урядового царського православ'я тікали з Московщини в Україну, де була воля для кожної віри, і навіть у Туреччину: турки, хоч не давали християнам рівного права з ісламом, однак дозволяли їм молитися за їх звичаєм.

У цьому полягає велика подібність теперішніх ревізіоністів до стаєвища еретиків — у комуністичних країнах. Ревізіоніст і ренегат Л. Троцький був би давніше ліквідований режимом “правовірного” Сталіна, коли б далі жив у Радянському Союзі. Опозиційно настроєні комуністи можуть критикувати режим комуністичної диктатури — тільки живучи в вільних демократичних країнах.

Коли тепер у Москві називають китайських комуністів ревізіоністами, а в Пекині прозивають московських комуністів ревізіоністами-рenegатами (відступниками), то слід цю справу “розжувати”. “Советская Историческая Энциклопедия” (Москва, т. XI, 1968 р.) пише:

“Ревізіонізм — це політичні течії в міжнародному робітничому русі, що прямують, під виглядом “розвитку”, “виправлення” і “устійнення” марксистської теорії позбавити її революційного

змісту” (стор. 915). Як такого, що зробив почин ревізії-перегляду теорій Карла Маркса, енциклопедія згадує Едварда Бернштайна (1850-1932).

Минуло вже 40 років по смерті Бернштайна, але його ім'я згадують у наукових працях і в політичних творах та в періодичній пресі, особливо ж у країнах під комуністичною диктатурою. Український читач мусить знати, що Бернштайн був сучасником і приятелем українця Михайла Драгоманова. Обидва вони зійшлися як політичні емігранти в Швейцарії: Драгоманов друкував у Швейцарії політичні й літературні твори, а Бернштайн мусів покинути Німеччину, де був виданий закон проти соціалістів, і мав у Швейцарії видавництво німецької соціалдемократії. Слід зазначити, що Бернштайн і Драгоманов зійшлися в поглядах на проблеми соціалізму, демократії й диктатури. Про свого приятеля Драгоманова написав Бернштайн цікавий спомин, що його видав Михайло Грушевський в українському перекладі в збірнику: “З починів українського соціалістичного руху”. (Відень, 1922 р.). 1820 р. у збірнику, що виходив у Цюріху під редакцією Бернштайна, була вміщена стаття Драгоманова “*Der kleinrussische Internationalismus*”.

Від 1888 до 1901 р. Бернштайн жив у Лондоні, де приятелював з Енгельсом. У заповіті Енгельс уповноважив Бернштайна бути одним із редакторів його літературної спадщини. 1901 р. Бернштайн повернувся до Німеччини і був обраний послом до парламенту. Між іншим, він виступив у парламенті 1921 р. з промовою, в якій згадав про мільйони німецьких марок, що їх одержав Ленін від уряду Кайзера Вільгельма II в 1917 р. на те, щоб зміцнити більшовицьку партію і повалити уряд Керенського.

Живучи в Лондоні й співпрацюючи з Енгельсом (умер 1895 р.), Бернштайн мав можливість і нагоду обміркувати з Марксовим приятелем різні суспільні проблеми, бо обидва пильно слідкували, що діялось у тодішньому світі. Повчальним для Бернштайна було його знайомство з англійським Фабіанським товариством, до якого належали письменники Бернард Шоу, Г. Велз, дослідники соціальних проблем С. та Б. Вебб та інші визначні особи. Фабіанці вважали, що в демократичній державі революція шкідлива, бо трудящі маси можуть поліпшити своє життя мирним шляхом — реформами через законодавство. Тож і Бернштайн радив робітникам іти в демократичних країнах шляхом реформ, спираючись на законодавство, на яке соціалісти можуть мати вплив через вибори до парламентів. У своїх міркуваннях про майбутнє соціалістичного руху Бернштайн заторкнув і теорії Маркса та Енгельса, що

були створені в час "молодості" соціалістичного руху і мали в собі немало фантастичних надій. У своїй критиці "клясичного марксизму" Бернштайн спирався частково на писання Енгельса, який пережив Маркса на 12 років і відкинув деякі свої і Марксові погляди з давнішого часу. Приміром, Енгельс писав, що пора революцій силами "малих свідомих меншостей, які стоять на чолі несвідомих мас", — минула, що ці маси мусять самі розуміти політичні проблеми. Бернштайн цитував слова Енгельса, що завдання соціалістичних партій у вільних країнах — боротьба за невідмінний зріст своїх голосів у виборах до законодавчих установ і — *"повідьня пропаганда парламентарної діяльності"*. (E. Bernstein: "Die Voraussetzungen des Socialismus" (Передумови соціалізму), Гамбург, 1969, стор. 11. (Ця книжка була вперше видана 1899 р.). Енгельс писав, що в вільних країнах соціалістичним партіям удається більше досягти *"законними засобами, ніж незаконними і переворотами"*.

Ставши на позицію реформіста Енгельса, Бернштайн у своїй книжці "Передумови соціалізму" зробив аналіз основ філософії Маркса й Енгельса та вказав на нерезальну оцінку розвитку економіки й класової структури капіталістичних країн у працях обидвох творців "наукового соціалізму". Бернштайн писав слова "науковий соціалізм" у лапках, бо вважав ці слова за атрибути політичної пропаганди, а не науки.

Маркс у своїй праці "Капітал", на основі статистики, доводив, що в капіталістичних державах відбувається концентрація підприємств у руках небагатьох "магнатів капіталу", а поряд з тим росте число робітників, яких капіталістична система експлуатує і прирікає народні маси на голодування, на злидні, на виродження, на культурний і моральний занепад. Мовляв, при капіталізмі у пролетарів немає іншого виходу, як тільки учинити повстання, захопити владу і перетворити капіталістичний лад на соціалістичний, де не буде визиску людини людиною.

Бернштайн дослідив статистику різних капіталістичних країн, особливо Англії. Він ствердив, що поряд із зростом великих підприємств збільшувалася й кількість дрібних самостійних господарств в індустрії та в сільському господарстві. Думку Маркса про неминуче "зубожіння пролетаріату" (у радянському перекладі — павперізація пролетаріату) Бернштайн заперечив фактами, бо робітники в вільних країнах добивалися через свої професійні спілки ліпших умов праці і зовсім не збиралися "вимирати". Саме на організовану боротьбу професійних спілок, кооперативних товариств і на освіту робітників покладав свою надію Бернштайн. Політичній, професійній, кооперативній, освітній та всякій іншій організації робітників надавав Бернштайн найбільше ваги. Він не малював чарівної картини будучини, яка може настати через 100 чи 50 років, а вважав за головне — поліпшити життя трудового люду через його організовану боротьбу в сучасності. Бернштайн критично дивився на "запальних пролетарів з буржуазної кляси", які вважали, що

У бібліотеці "Шашкевичіяна" появилася новий унікальний випуск: "Письмо народовців руських до редактора політичної часописі "Русь" як протест і меморіал" з 1867 р. Видано його фотодруком з додатком двох статей пера д-ра М. І. Мандрики та д-ра М. Марунчака. Останній дав розгорнену сільветку автора цього письма — о. Данила Танякевича, який мав великий вплив на молодь 60-их років минулого століття в Галичині. Д-р М. І. Мандрика кваліфікує "Письмо народовців руських" з 1867 р. як уже вироблену філософсько-політичну систему, яка була проміньована ідеями Т. Шевченка. Ціна цієї праці 2 долари. Виписувати:

Markian Shashkevych Centre
49 Euclid Ave.
Winnipeg 4, Man., Canada

треба негайно приступити до соціалістичної революції, і посилалися на теорію Маркса про "зубожіння пролетаріату". Коли Бернштайн доводив цим завзятцям, що в промислових країнах робітникам дедалі краще живеться, то його називали ті прибічники негайного соціалістичного перевороту *міщанином*. Щоб кожному було ясно, який шлях для поступу робітництва вважав Бернштайн за раціональний, реальний, досяжний, він написав у своїй згаданій книзі: *"Те, що загально називають кінцевою метою соціалізму, для мене — ніщо, рух є все"*. За це Бернштайна гостро критикували, мовляв, він відірвався від соціалізму. На ту критику відповідав Бернштайн словами Маркса: робітнича кляса "не має завдання здійснювати ідеали; вона має тільки дати волю силам нового суспільства, які вже розвинулися в лоні віджилого буржуазного суспільства". Маркс відмовлявся описувати, який то мав би бути соціалістичний лад, і казав, що не хоче творити "утопії" (небувальщини), як це робили різні письменники, почавши від грецького Платона аж до англійця Томаса Мора (1478-1535), який намалював чарівну картину життя на фантастичному острові *Утопія*. В гонитві досягти "остаточної мети" — довершеного соціалістичного ладу — деякі теоретики забувають про сучасні потреби трудящих, про поліпшення їхнього життя — писав Бернштайн. З особливим притиском критикував він теорію "зубожіння пролетаріату", за якою робітники з дальшим розвитком капіталізму неминуче стають злидарями. Маркс писав, що *"навіть найменше поліпшення життя робітників в буржуазній республіці лишається утопією"*, не здійсненою мрією. Тодішні ортодоксальні марксиста, особливо ж російські (Г. Плеханов, Ленін та інші) вважали, що гірка доля робітників при капіталізмі піднесе їх охоту й енергію в боротьбі за соціалізм. На це відповідав Бернштайн, що перед у визвольному русі ведуть і вестимуть не темні, бездомні, неорганізовані "пролетарі", а освічені, здатні до свідомої, організованої діяльності робітники.

Таким робом Бернштайн рішуче відкинув погляд деяких теоретиків, що схилялися до правила: Чим гірше (для трудящих), тим ліпше для перемоги соціалізму, бо тоді, мовляв, піднесеться революційний дух в народних масах. Напр., польсько-німецька соціалістична письменниця Роза Люксембург писала, що тільки революція, насильне захоплення влади пролетаріатом поведе народи до соціалізму: мовляв, стіна між капіталістичним і соціалістичним суспільством "не буде пробита через здійснення соціальних реформ та демократії, а навпаки, зробиться ще міцніша й вища". На ці слова зазначив Бернштайн іронічно: "Отже, соціал-демократія, коли не хоче собі утруднити роботу, мусіла б старатися, як перешкодити соціальним реформам і ширенню демократичних порядків"...

Бернштайн писав, що успіх боротьби робітництва залежить "від поступу суспільного багатства та від зросту продуктивних сил суспільства у зв'язку з загальним соціальним поступом, особливо в залежності від інтелектуальної і моральної зрілості самої робітничої класи".

Бернштайн відкинув формулу "диктатури пролетаріату", про яку писали Маркс та Енгельс. У післяслові до своєї цитованої книги, що його Бернштайн написав після перемоги більшовизму в Росії, автор ствердив, що то не влада пролетаріату, а "диктатура однієї партії", що спирається на терор. Дійсний шлях поступу Бернштайн вбачав у розвитку демократії, при чім висловлювався за широке самоврядування громад, міст, областей — на основах федералізму. Від демократичного законодавства Бернштайн сподівався порядку, оснований на розумі, а не на насильстві. "Якщо народ досягне такого політичного рівня, на якому право власницької меншості перестане бути серйозною перешкодою для суспільного поступу, тоді заклик до насильницької революції лишасться фразою без змісту, — писав Бернштайн.

Цей погляд Бернштайна цілком збігається з думкою Драгоманова, яку той висловив у своїй "Автобіографії", написаній 1883 р.: "Будучи соціалістом у своїх ідеалах, я переконаний, що здійснення цього ідеалу можливе лише при певній послідовності і при високім розвитку мас, а тому й може бути досягнуте більше засобами розумної пропаганди, ніж кривавими повстаннями". — Само собою, Драгоманов, як і Бернштайн, мав на увазі життя народів у країнах демократичних.

ОЛЕКСАНДЕР СМОТРИЧ

"БУТТЯ"

ЗБІРКА ОПОВІДАнь

123 стор.

Ціна 2.50 дол.

З замовленням звертатися:

"PLY" Co-op Ltd.

768 Queen St. W., Toronto 140, Ont., Canada

ВШАНУВАЛИ ПОКІЙНОГО ПРОФ. ПАНТЕ- ЛЕЙМОНА КОВАЛЕВА

Вашінгтон. — Осередок Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Вашингтоні і вашінгтонська група Української вільної академії наук відбули тут 14-го грудня ц.р. жалобне наукове засідання для вшанування бл. пам. голови ОНТШ проф. д-ра Пантелеймона К. Ковалева. Програма вечора: вступне слово — проф. д-р Ю. Старосольський, голова ОНТШ, "Наукова діяльність сл. п. проф. П. К. Ковалева" — проф. Петро Одарченко, голова ВГ УВАН, і закриття — д-р Олесь Ломацький, заступник голови ВГ УВАН.

Слід зазначити, що в своїх поглядах на спосіб боротьби за перебудову капіталізму на соціалістичний лад Драгоманов набагато випередив Енгельса, який тільки після смерті Маркса малопомалу позбувся революційної романтики, отже й тієї думки, що криза капіталістичного господарства викличе безробіття і невдоволені, голодні маси візьмуть владу в свої руки і повалять капіталізм. Мабуть, погляди Драгоманова мали вплив на Бернштайна, коли вони зустрічалися і обмірковували проблеми демократії й соціалізму на еміграції в Швейцарії.

Як активний діяч німецької соціал-демократії, Бернштайн зробив дуже багато у справі організації і політичної освіти німецьких робітників. Знав він, що за інтереси робочого люду треба боротись. Однак Бернштайн був проти незаконних, анархістичних, бунтарських форм клясової боротьби. Він прихильно цитував слова провідника еспанських соціалістів Пабла Іглесія, який писав року 1898:

"Ми хочемо прийти до влади не силою, не тими засобами, до яких вдавалася буржуазія, — насильством і кровопролиттям, а законними шляхами, властивими цивілізації". Бернштайн зазначив у своїй книзі:

"Щоб соціалізм був можливий, ми повинні насамперед створити націю демократів".

Ідеї "ревізіоніста" Бернштайна прийняли соціалістичні партії всього світу. Ці ідеї демократичного соціалізму покладено в основу програми Соціалістичного Інтернаціоналу, затвердженої міжнародним конгресом у Франкфурті (в Німеччині) 1951 року.

Тож зрозуміло, чому це комуністи так завзято нападають на "ревізіоніста" Бернштайна. Аджеж у Москві та в інших столицях комуністичних держав і досі пропаганда товче воду в ступі про "зубожіння пролетаріату" в індустріальних країнах. Там проповідується "пролетарська революція" і осміюється реформізм, як хитрощі буржуазії, розраховані на те, щоб затемнити свідомість робітників... Та марні їхні силкування. Бернштайн, син берлінського робітника, і досі небезпечний комуністичним "професійним революціонером", непроханим "опікунам пролетаріату".

НАРОДОНАСЕЛЕННЯ: ПРОБЛЕМИ, ТЕОРІЇ РОСТУ

Американські добродійні організації, які рятували від голоду, а то й смерті близько 100 мільйонів душ людности в найбідніших країнах земної кулі, заявляють, що їхнє постачання пшениці, борошна та інших харчових продуктів скоро припиниться. В наслідок цього передбачається дошкульне недоживлення в багатьох країнах. Ситуація погіршується й тим, що Америка не внесла відповідних вкладів таким міжнародним інституціям, як Світовий банк, Банк внутрішньо-американського розвитку, Банк азійського розвитку, які допомагають економічно найменш розвиненим країнам піднести їхню власну продуктивність.

Деякі американські газети обвинувачують у цьому то Конгрес, то уряд, і закликають американських провідників підходити до цієї справи з гуманітарних позицій.

Звичайно, допомога країнам запроваджувати нові методи в сільському господарстві та в деяких галузях промисловости потрібна, бо це збільшить харчову базу, але для споживання того, що вже є, а також того, що додадуть до нього в близькому майбутньому, людські роти є вже й зараз.

Наукові досліді підказують, що коли населення й далі зростатиме так, як тепер, і коли використання земних ресурсів буде таке, як тепер, то катастрофа може стати неминучою ще до кінця цього століття.

Отже, проблеми перенаселення — це головні проблеми, якими щораз більше починають займатись учені, політичні діячі, соціологи, а також деякі агентства Об'єднаних Націй.

Спроби встановити закони зросту народонаселення і винайти способи, за допомогою яких можна б було зупинити цей зріст, появились ще в минулому столітті.

Відомий англійський політичний економіст Томас Роберт Мальтус (1766-1834) висунув теорію, за якою засоби для існування зростають приблизно за арифметичною прогресією, а народонаселення зростає приблизно за геометричною прогресією, тобто значно швидше. Природні можливості розмноження рослин обмежені. Природа діє в напрямку зменшення росту населення "позитивними" способами: війною, епідемією, голодом і шкідливими звичками людей. Мальтус пропонує запровадити такі запобіжні засоби, як обмеження народжуваности дітей і холостяцьке життя.

Крім теорії Мальтуса та подібних інших, є ще натуралістичні теорії росту населення.

Одна з основних таких теорій — це теорія Перла, що спирається на біологічні та географічні міркування і мотивується статистичними даними.

Є ще багато цікавих теорій, а серед них і теорії

Спенклера, Сорокіна і Бейкера, які вважають, що можна знизити відсоток народжень, коли виховувати людей у дусі епікурейських стандартів, за якими ставляться інші людські цінності й ідеали вище за народження нащадків. (Епікур — грецький філософ, який учив, що головне в житті — спокій і звільнення від болю. А досягти цього, на думку філософа, можна розвитком культурних інтересів, внутрішньої ясности, самоконтролю в статевому житті і т. д.)

І теорію Мальтуса, і натуралістичні теорії сучасні вчені вважають недостатніми.

Мальтус недооцінював спроможности людини розвивати культуру і удосконалювати способи виробництва для збільшення харчових запасів.

Натуралістичні теорії також недостатні, бо як народжуваність, так і смертність контролюються, головним чином, не стільки природою чи наперед визначеними біологічними факторами, скільки факторами культурними і соціальними. Нахил розмножуватись — це фактор біологічний, на нього може або й не може впливати середовище. Однак фактична розмножуваність — це соціологічне явище, яке може бути проаналізоване і зрозуміле тільки на рівні соціально-культурному.

Отже, на думку соціологів, зріст населення — це, головним чином, функція не рівня плодючости, а рівня культури народу. Плодючість — це натуральна передумова — така, як ґрунт, соняшні проміння чи дощ, але фактори, що визначають поведінку людини, криються в культурі, ідеології, інших цінностях та інституціях народів.

Учений Принстонського університету доктор Томас Фрейка, який досліджував проблеми перенаселення на доручення американського уряду, у своїй статті в *Scientific American* пише, що до 1700 р. народонаселення світу зростало дуже повільно — пересічно в межах 0,002% на рік. Тепер приріст став у тисячу разів більший — 2% на рік. Це сталось, пише науковець, в наслідок складних економічних і соціальних змін, які супроводжуються основною зміною в народжуваності і смертності, а це вчені називають демографічним переміщенням (демографія — це відділ статистики, яка вивчає склад і рух населення). На думку д-ра Фрейка, в кожному народі властиві три стадії демографічного переходу. Перша стадія — це високий і рівний відсоток народжуваности та смертності і малий ріст населення. Цей показник відомий в історії більшости народів. У другій стадії відсоток смертності зменшується значно помітніше, ніж відсоток народжуваности, і тому приріст населення стає високий. Третя стадія настає тоді, коли відсоток народжуваности і смертності знижується і приріст населення поступово зменшується.

Час тривання цих стадій не однаковий для всіх народів. На сьогодні майже всі три стадії закінчилися тільки в високорозвинених країнах. Більшість малорозвинених країн перебуває в другій стадії. Більше того, зменшення відсотка смертності в цих країнах помітніше, ніж це було в високорозвинених країнах, коли вони перебували в другій стадії, а тому швидкість росту населення в малорозвинених країнах значно вища, ніж була свого часу в високорозвинених країнах. Цим в основному й зумовлене те, що приріст населення тепер більший у 1.000 разів.

Історія підказує, що народонаселення світу імовірно може досягти стабільної кількості, тобто більше не зростати.

Який же демографічний розвиток мусить людство пройти, щоб усі народи досягли третьої стадії? Скільки років ще проміне і як саме буде народонаселення на Землі, коли вже такий стан стабілізується?

Навряд чи можуть учені уже відповісти на ці питання, однак над цими питаннями працюють у Принстоні та в інших наукових закладах.

Доктор Т. Фрейка пише, що коли сучасний темп приросту триватиме, то в році 2000 буде близько 7 мільярдів душ людей на Землі. (Сьогодні на Землі 3,6 мільярда душ, року 2040 буде 14 мільярдів, а в 2070 — 28 мільярдів).

Однак в високорозвинених країнах демографічна поведінка народів радикально змінилась протягом останніх кількох століть. У цих країнах більше й більше родин мають мало дітей і батьки живуть, аж поки не повиростають внуки. Народжуваність і смертність у них така, що природний приріст населення вже нижчий за 1%.

Натомість демографічна поведінка народів у малорозвинених країнах цілком інша. Чинники, що сприяють низькому рівневі смертності в високорозвинених країнах переносяться швидко в малорозвинені країни, а рівень народжуваності в цих країнах майже не змінився, тому пересічний приріст у них досягав у 1960 р. 2,6%.

Соціально-економічна класифікація, що її застосовують Об'єднані Нації, ділить світ на вісім основних районів:

Східня Азія, Південна Азія, Європа, СРСР, Африка, Північна Америка, Латинська Америка і Океанія (Тихоокеанські Острови). Демографіч-

Московське видавництво "Статистика" випустило цього року в світ збірник "Народонаселення".

Один з авторів — А. Майков — відзначає, що "розвиток народного господарства Російської Федерації протягом останніх років перебуває під впливом нової демографічної ситуації, суть якої полягає в різкому зниженні народжуваності...

За останні 11 років (з 1960 по 1970 р.) коефіцієнт народжуваності знизився майже вдвічі. Показники смертності населення у зв'язку з деяким його постарінням трохи збільшились. Як наслідок, коефіцієнт природного приросту населення в Російській Федерації знизився за останні 10 років в 3 рази, а в сільській місцевості — в 4 рази...

Значне зниження народжуваності призвело до зменшення відносного і абсолютного приросту населення Російської Федерації. Частка населення Російської Федерації у загальній кількості населення СРСР знизилась із 56,3% у 1959 р. до 53,8% у 1970 р. Зниження народжуваності створює передумови для виникнення в перспективі, частково уже в 1976-1980 рр., а повною мірою — після 1980 р., значного дефіциту робочої сили і, як наслідок цього, — перенапруження балансу трудових ресурсів".

ні умови в цих районах дуже відмінні. Латинська Америка, наприклад, у 1960 р. мала за рік 2,9% приросту населення, Африка — 2,5%.

Ці країни вже мусять щось робити, щоб сповільнити приріст, бо протягом наступних 50 років кількість їхнього населення може зрости в чотири рази. Тільки декілька країн — Західня і Східня Німеччина, Австрія та Швеція зможуть утримувати стабільну кількість свого населення, а інші країни мають невпинний приріст, хоч і не такий високий, як в Африці чи в Латинській Америці.

Щоб мати стабільне народонаселення в цьому столітті, навіть у високорозвинених країнах відсоток народжуваності дітей має значно знизитись.

У малорозвинених країнах, здається, неможливо протягом наступних 50 років досягти стабільної кількості населення, якщо смертність не збільшуватиметься або не буде великих катастроф.

Звідси, щоб досягти стабільного населення в високорозвинених країнах, потрібно кілька десятиліть, і набагато більше часу — в малорозвинених країнах.

Проблема перенаселення, як бачимо, дуже серйозна, і невідомо ще, як людство її зможе розв'язати.

Використані джерела:

1. Landis, Paul H.: "Population Problems".
2. Cook, Robert C.: "Human Fertility".
3. Tomas Frejka: "The Prospect For a Stationary World Population", "Scientific American", March 1973.

Увага!

Увага!

АНАТОЛЬ ЮРИНЯК

Камікадзе падає сам

оповідання й фейлетони

184 сторінки, звичайна обкладинка

Ціна 4.00 долари

Замовляти в адміністрації "Нових Днів"

СЬОГОДНІ

ЗАВТРА

Між Вами і завтра є тільки сьогодні

**Тому виплати Канадійського Пенсійного Пляну будуть підвищені
СЬОГОДНІ та будуть втримувані з рівнем зростання коштів
прожитку ЗАВТРА**

Що це означає для Вас, як того, що користує

Ід 1-го січня 1974 року виплати Канадійського Пенсійного Пляну будуть так достосовані, щоб досягнути і потім втримувати їх на рівні з фактичним коштом прожитку.

Якщо Ви одержуєте місячні виплати, які почалися між 1967 і 1973 роками, Ваші виплати були наново обчислені так, що сума, яку Ви одержите в 1974 р., буде пристосована до дійсного зросту коштів прожитку протягом років, в яких Ви одержували виплати. Коли Ви одержите чек 1-го січня 1974 р., то побачите, що сума виплати збільшилась. Збільшення у Ваших виплатах коливатиметься від 8% до 20%, в залежності від року, в якому виплата почалась.

В наступних роках, якщо кошти прожитку продовжуватимуть зростати, Ви можете сподіватись дальшого збільшення виплат відповідно до зросту коштів прожитку.

Що це означає для Вас, як платника

Як платник Канадійського Пенсійного Пляну, Ви будете зновий і рухомий плян для відпочинку в майбутньому одночасно забезпечуєте теперішню охорону для себе своїх утриманців на випадок втрати працездатности, або передчасної смерті.

Щоб охоронити вартість Ваших евентуальних виплат, канадійський парламент видав закон, який запевняє, що Ваші сьогодні внесені виплати дадуть прибуток, що матиме еквівалентну вартість сьогоднішніх платень 20, 30 чи навіть 40 років від тепер... коли Ви його будете потребувати.

Щоб це досягнути, уряд плянує встановити такий рівень заробітних платень — від яких максимальні контрибуції будуть зменшені і до яких пенсійні виплати будуть

Ці зміни означають, що максимум пенсійних виплат для незатруднених також буде збільшений — з \$90.70 у 1973 до \$106.20 у 1974 р. Ваша виплата рівна виплаті працедавця. Для самозатруднених максимальна виплата є підвищена до \$212.40 у 1974 р. з \$188.40 минулому році. Для заробітків, нижчих від \$5.00, немає підвишки виплат.

Ця зміна в максимальних заробітках означає, що максимальна пенсія збільшиться з \$90.70, яка платилась в грудні 1973 р. до \$134.97 для тих, чия пенсія була збільшена в грудні 1975 р. Якщо максимальний рівень платень в роках після 1975 р. продовжуватиме зростати, то виплати будуть підвищуватись максимум пенсій в цих роках. Це означає підвищення виплат для непрацездатних і їх утриманців.

Якщо маєте які запитання, або хочете більше інформації, пишіть до:

**Canada Pension Plan,
Department of National Health and Welfare,
Place Vanier, Tower "A",
Ottawa, Ontario,
K1A 0L1.**

Ваші пенсійні виплати сьогодні запевняють вас про забезпечення на завтра.

УКРАЇНСЬКИЙ ГУМОР ТА ЙОГО ТВОРЦІ

Коли говоримо про український гумор, то згадуємо про найяскравішу рису вдачі українського народу. Від найдавніших часів і в найтяжчі часи нашої історії гумор скрашував людське життя, скріплював людські душі в час розпуки, додавав сили і в боротьбі з ворогом. Ми знаємо, як розглягався сміх від жартів у запорозьких куренях на Січі, як щедро він розсипаний по численних українських народних піснях, яких Україна нараховує до 200 тисяч. А скільки тих дотепів, анекдотів, віців, сміховинок, веселих приказок, прислів'їв, небилиць, нісенітниць золотими іскрами поблискує в народній творчості!

Науковці-психологи доводять, що почуття гумору — це надзвичайно позитивна риса. "Людина, позбавлена гумору, — писав один науковець, — доходить до розпуки". Тому ми мусимо гордитися, що тяжко знайти українця, що не мав би гумору. Правда, не завжди гумор між людьми буває витончений, часом буває й не цілком витриманий, але він бадьорить людину на життєвому шляху, скріплює її душу й віру в перемогу її ідей.

В Україні з давніх-давен не було села чи хутора, щоб не було там кількох доморослих дотепників, гумористів, що користувалися великою популярністю серед людей. На кожних досвітках, вечорницях чи в неділю на вулиці такий жартун змушував всіх своїх слухачів голосно реготати.

Численні дотепи, жарти, анекдоти, приказки висміювали ледарів, п'яниць, злодіїв, підлабузників, підступних москалів, дотепних і хитрих циган, спритних жидів, недобрі подружні обставини, чоловіків та жінок, а часом і служителів зрідженної церкви.

Ось вам зустрілися двоє п'яних і хваляться один одному: "От маю клятву жінку, просто дихати не дає!" "То ще не біда, — каже другий, — у мене гірша: я тільки на поріг, а вона: ану дихни!"

У жартах часто висміюється чоловіків, що всяку невдачу чи помилку намагаються скласти на жінок. Наприклад, везе дядько на возі мішки до млина, а зустрічні люди гукають: "Он у вас дядьку, мішок розв'язався!" А він: "Та це бісова жінка так зав'язувала. Я його вже тричі перев'язував, а він усе розв'язується"... Або один чоловік хвалився своїм псом: "От у мене собака: носом чує, де злодій, і так відразу й кидається на нього... Але я його вже продав."

— А то чому? — питають.

— Та почав уже й на мене ошкіряти зуби".

А ось про ледаря: "Ох і стомився, — каже ледачий, — цілу ніч снилося, що я на косарці працював. Доведеться тепер, мабуть, увесь день відпочивати".

А один чоловік хотів посміятися з ветеринара та й питає: "То ви є доктор від худоби?" А ветеринар теж не розгубився та й каже: "Так, я доктор від худоби, а у вас щось болить?"

Жарти є різної форми: одні наближаються до коротких оповідань, інші коротші й римовані: "На Тетяну поговор, що Тетяна вмерла, а Тетяна на печі ще й ноги задерла". Або ще коротші: "Косо-криво, аби живо", "Без води, ані сюди, ані туди", "Люби її, як душу, труси її, як грушу". Або ще й такі: "Не будь солодким, бо розлижуть, не будь гірким, бо розплюють".

Короткий дотеп — це влучне слово, що вмить засвічує в душі слухача іскри веселости. Один письменник назвав такі дотепи "духовою електрикою", а також зазначив, що окремі жарти здобули в народі велику популярність лише дякуючи своїй дотепності, яка часто заступає геніяльність.

Увесь цей гумор, забарвлений часто й сатирою, має ще й ту вартість, що він не тільки відбиває ментальність народу, історію, а і впливає на дійсність, на оточення. Люди слухали дотепи чи жарти про свої вади і самі сміялися, але поволі виправлялися, позбувалися своїх недобрих звичок, шкідливих впливів чи рис характеру. А гостріші сатиричні стріли діяли часом і на сильних світу, на тих, що тримали в руках правосуддя і зловживали законами, гнобили людей, використовуючи своє становище. Тож сміх одночасно і сильна зброя. Недаром великий сатирик Микола Гоголь сказав: "Сміху боїться навіть той, хто вже нічого не боїться".

Мов у люстрі, в народній творчості відбилися ті кривди, що їх чинили нам наші сусіди або різні зайти. Чи не найбільше тих кривд було від москалів, що бачимо і в творчості письменників, навіть у Котляревського. Ось кілька прикладів: "З москалем дружи, а камінь за пазухою держи", "Москаль тоді красти перестане, коли чорт молитись стане", "Тату, лізе чорт у хату? — Дарма, аби не москаль", "Бійся вовка спереду, коня ззаду, а москаля — з усіх боків".

Багато дотепів створив наш нарід і за останній час: "Сидить баба на рядні і рахує трудодні". Або з часів голоду 1933-34 років: "Ні корови, ні свині, тільки Сталін на стіні", "Батько в созі, мати в созі, діти ходять по дорозі".

Є серед жартів короткі, неримовані, але дуже дотепні: "На одно вухо глухий, а на друге зовсім не чує", "Недавно осліп, а вже нічого не бачить" або й такий закручений вираз: "Тітко, дайте води напитися, бо їсти так хочеться, що ніде й переночувати".

Серед сучасного гумору, що належить теж до

усної народньої творчості, є низка так званих ходячих віців чи анекдот. Ось їхні зразки. Троє чужинців хвалилися своїми винаходами з гуми. Американець казав, що у них винайшли такі міцні гумові опони для авт, що можна сто років їздити — і як нові... Француз розповідав: "А от у нас випустили такі міцні гумки до жіночих панчіх, що одна дівчина, чистячи вікна, випала з п'ятого поверху і, падаючи, зачепилась гумкою за раму відчиненого вікна. І так гойдалась на гумці, поки її не зняли, а гумка не перервалась". А росіянин думав-думав, а потім і каже: "А от у нас випустили такі міцні гумові калоші, що один чоловік виплигнув з шостою поверху і впав просто додолу на цемент. От нево нічево не осталось, а калоші — целіс."

Або інша стара анекдота. Онук просить дідуся, щоб повів його до цирку:

— Дідусю, поведіть мене до цирку...

— Та одчепися ти від мене з своїм циркум, — відповідає дідусь, чого ти там не бачив?

— Та поведіть, дідусю. Там гола жінка їздить на білому коні...

— Що? Що гола жінка? — перепитує дідусь.

— Там гола жінка їздить на білому коні, — повторює знову онук.

— Ну, збирайся швиденько, — каже дідусь, — бо я давно не бачив білого коня.

А ось зустрілися дві жінки:

— Ну, як живе Марія Іванівна?

— Ох, і не питайте! Її жахливий чоловік так часто зраджує її, що вона, нещасна, навіть не знає, від кого в неї діти.

А скільки народніх гумористичних перлин увібрала в себе наша писана література з найдавніших часів. Ще в 16-17 століттях бачимо вже вплив того народнього гумору на творчість тодішніх письменників. Всім відомі інтермедії Є. Гаватовича, що з'явилися ще в 1619-му році. А скільки того суто народнього гумору в творчості Ст. Руданського, Нечуя-Левицького, О. Стороженка, Квітки-Основ'яненка та багатьох інших наших клясиків. Сама лише "Енеїда" Котляревського, що має 7 тисяч рядків. — це ціла енциклопедія українського гумору. Її автор знав безліч тих дотепів, жартів, небилиць, якими при кожній нагоді розвеселяв своїх співрозмовців. Недаром кажуть, що коли перед самою його смертю, у 1838-му році, коли зайшли до нього відвідати друзі на чолі з головою міста Лобановим-Ростовським, то він ще й тоді, лежачи в ліжку, жартував. А коли, прощаючись, Лобанов-Ростовський сказав хворому Котляревському, що він ще поправиться й довго житиме, то письменник і тоді відповів жартом: "Коли бабу сказило, то не може бабі й кадило". І, справді, незабаром, уже того вечора Іван Петрович помер.

Щось подібне було з нашим сучасником — найбільшим гумористом Остапом Вишнею, який за свій гумор був засланий на 10 років на заслання в 1934-му році. Пробувши там майже 8 років, він повернувся до рідного Києва під час

війни. Втративши здоров'я на чужині, він часто хворів. У 1956-му році він був під Києвом у будинку творчості й відпочинку для письменників. Одного дня він мав тяжкий приступ хвороби. До нього збіглися колеги з переляканими обличчями. Щоб розрадити той смуток, Остап Вишня розплющив очі і спокійно сказав: "Не журіться, хлопці. Остап Вишня ще не вмирає, це була тільки генеральна репетиція. На цей раз смерті не повезло..." Але незабаром того ж 1956-го року він помер.

Умів часом сказати чи написати експромтом жарт і Тарас Шевченко. Якось випивши в шинку чи корчмі трохи горілки, він написав на стіні: "Випив чарку — стрепенувся, випив другу — усміхнувся, вітер віє-повіває, думка думку доганяє". А одного разу після міцної чарки горілки у товаристві він скрутнув головою і сказав: "І є ж такі дурні, що п'ють отаку погань!"

Чимало гумористичних ситуацій, розмов бувало і серед інших сучасних письменників у їхньому особистому житті. Найвидатнішими гумористами 20-30-х років в Україні, зрозуміло, були Остап Вишня, Юрій Вухналь, Сергій Чмельов, Анатоль Гак, П. Капельгородський, Антоша Ко, В. Чечвянський (брат О. Вишні) та інші. У спогадах про Остапа Вишню згадується ціла низка смішних випадків. Якось поїхав Остап Вишня з дружиною до села Мануйлівки відпочити. Було літо. Його дружина Варвара Олексіївна, яка теж побула на засланні біля Архангельська, відразу заправила великий бутель вишнівки і поставила на вікні вигріватись. Поволі надворі смеркло. За вікном витюхкував соловейко, а вона сиділа й вишивала. Остап Вишня саме щось писав. В цей час у відчинене вікно з темряви простяглась чиясь дебелия рука, взяла бутель за шийку і зникла. Варвара Олексіївна злякалась і аж заплакала. А Остап Вишня з реготу ледве промовив: "У Вишні з-під носа потягли вишнівку".

Остап Вишня любив ловити рибу та полювати на зайців, але ніколи їх не бив. А повертаючись додому, казав: "Який я щасливий, що не вбив ні одного зайця". А одного разу заєць вискочив у нього з-під ніг, але він навіть рушниці не підняв; а тільки поляпав у долоні та сказав услід: "Біжи, біжи, щоб тебе ніхто не вбив". Тому про Остапа Вишню та Максима Рильського ходив жарт, що зайці часто дзвонять до спілки письменників і передають Остапові Вишні та Рильському привіт.

Та одного разу поет Майк Йогансен сказав, що під Харковом за Померками є капустиння, і там зайці просто табунами ходять. От і вирушили на полювання аж п'ять мисливців-письменників. Підійшовши до місця полювання, де починались чагарники та ліс, вони розподілили місця: ліворуч пішов Майк Йогансен та Олекса Слісаренко (загинули на засланні), праворуч Остап Вишня та Рильський, а середню позицію зайняв Юрій Смолич, що саме купив нову рушницю. Його лишили посередині, трохи позаду, мовляв, як вони "промажуть", то він заб'є. Попереду скоро почувся постріл. А згодом і Юрій Смолич побачив зайця, що сидів до нього спиною.

КЛІМАТ СЬОГОДНІ І ЗАВТРА

Бін відразу вистрелив з своєї нової рушниці, і заєць перекинувся на спину. Смолич з радісними вигуками побіг до забитого зайця, а одночасно з боків вийшли з-за кущів усі інші колеги. Але коли Смолич підняв забитого зайця, то побачив, що з рота в нього стірчить папірець. Він витяг і прочитав: "Товаришу Смолич, ну навіщо ж ви мене забили!" Всі почали голосно реготати з нового мисливця. Це була витівка Остапа Вишні та Максима Рильського.

Як бачимо гумористи і в житті дуже часто послуговувалися і творили гумор. Але при читанні своїх гумористичних творів не всі вони однаково виявляли свої емоції. Остап Вишня, читаючи, посміхався стримано, більше очима. Юрій Вухналь, читаючи, і сам реготав. І вся зала разом з ним. А, наприклад, Анатоль Гак (Мартин Задека) був майже серйозний, лише в очах поблискував вогник гумору.

Тож цей гумор, ця одна з кращих рис людини, щедро відбита в усній і писаній творчості українського народу. Ще 156 років тому письменник Квітка-Основ'яненко зібрав чимало українських анекдот і надрукував у Росії в журналі "Вестник Европы". Після того різні збірники гумору й дотепів чи дотепних приказок та прислів'їв, жартів виходили багато разів. Та досить сказати, що сам Іван Франко зібрав 35 тисяч дотепів, які вийшли свого часу друком у шістьох томах.

Не можна не згадати і про сучасних письменників, що творять і сьогодні по цей бік греблі. Серед них відомі Едвард Козак (ЕКО) — неперевершений карикатурист і видавець гумористичного журналу "Лис Микита", Микола Понеділок, Іван Керницький, Мартин Задека (Анатоль Гак), Роман Купчинський, Іван Евентуальний (Анатоль Галан), Свирид Ломачка (Борис Олександрів), Богдан Нижанківський (Бабай), Ол. Зогуля, Степан Підкова, О. Шпилька та ін.

В Австралії найбільше виявила себе як сатирико-гуморист (не тільки поетеса) Зоя Когут, авторка "Культурних арабесок", Ярослав Масляк, знаний своїми гумористичними скетчами та фейлетонами, Опанас Бритва, В. Онуфрієнко та Лу Кія (пародії та дружні шаржі), Остап Зірчастий (Дм. Нитченко) та інші.

Це, зрозуміло, далеко неповний перелік наших гумористів, але й це показує, що наш гумор живе, виконуючи свою почесну корисну роль. А щоб не завмирав наш гумор, треба прикласти всіх зусиль, щоб жила і не вмирала наша мова, особливо серед молоді. Отже хай живе український гумор та його творці!

Дмитро ЧУБ

П. С. Ця стаття була написана на замовлення, як доповідь для Веселих вечорів, що відбулися в Сіднеї, Мельборні та Аделаїді в 1972-му році. Д. Ч.

ЧИ ВИ ВЖЕ НАДІСЛАЛИ ПОЖЕРТВУ НА ПРЕСФОНД СВОГО ЖУРНАЛУ "НОВІ ДНІ"?

Ми звикли до зимових холодів, до літньої спеки, до того, що під Москвою або Києвом не росте бавовник, а за Полярним колом — пшениця. Звичайно, бувають і м'якші, і суворіші зими, але кожної зими йде сніг, знижується температура, влітку пече сонце, йдуть дощі. На наших очах клімат ніколи істотно не змінювався. Це й створює враження, що він постійний і незмінний. У дійсності, звичайно, це зовсім не так.

Палеонтологи зібрали багато фактів, які свідчать про мінливість кліматичних умов на нашій планеті. Тривалі палеонтологічні дослідження решток рослинності довели, що нині клімат став значно суворішим і характеризується більшими перепадами між максимальними температурами повітря, ніж 500 мільйонів років тому. У помірному поясі тоді було так само тепло, як і в тропіках, а полярні області були вкриті пишною рослинністю.

Приблизно 70 мільйонів років тому почала збільшуватися різниця температур між полюсами і екватором, а пізніше виникли полярні зледеніння. Щоправда, для геологічних епох, тривалість яких вимірюється десятками мільйонів років, льодовикові періоди були ніби однією миттю.

Лише за останній мільйон років відбулося чотири значних наступів і відступів льодового покриву. Великі маси льоду, переміщуючись на південь, на своєму шляху знищували рослинність, тваринний світ, а клімат відповідно ставав суворішим (холодним і вогим). Останній наступ льодовиків у Євразії закінчився лише 10 тисяч років тому.

У нашій країні материковий льодовик спускався Великою руською рівниною південніше Києва. Тоді територія Європи та Північної Азії перетворилася на тундру. Тваринний світ був теж типовим для арктичної зони. Мамут, північний олень, бізон проникли навіть у Крим і Північний Кавказ. Зледеніння чергувалося з відносно теплими міжльодовиковими періодами.

Вчені підраховували, що під час найбільшого поширення льодовиків крига вкривала майже десятку частину земної поверхні. Нагадаємо, що площа сучасного льодового покриву становить близько 15,5 мільйона квадратних кілометрів, а більша його частина припадає на Антарктиду та Гренландію.

Останній льодовиковий період закінчився десь 6500 років до нашої ери, хоча Гренландія та Антарктида ще й досі skutі вічною кригою. З 5600 по 2500 роки до нашої ери в Європі переважав уже теплий і вологий клімат. Згодом (2500-500 рр. до нашої ери) на нашому континенті стало сушіше й холодніше.

За нашої ери теж спостерігались значні коливання клімату від теплішого до холоднішого і від

вологішого до сухішого. Про це свідчать, наприклад, циклічні зміни рівня Каспійського моря.

Від середини XIV і до кінця XIX століття збільшувалася площа гірських льодовиків (альпійських, ісландських тощо).

Щодо сучасного періоду в кліматології існує два погляди. Перший погляд: ми нині живемо наприкінці льодовикового періоду; другий розглядає сьогоднішню добу лише як тимчасовий відступ льодовика, який згодом знову почне рухатися на південь.

Постає питання: чи змінюється помітно клімат у наш час? Систематичні метеорологічні дослідження показують, що існують райони, приміром, Скандинавія, де протягом останніх 50 років весь час підвищується температура повітря. Льодовики відступили, тому й тривалість навігації на морях значно збільшилася. Можливо, що такі температурні зміни не поширюються на всю земну кулю.

Вивчення клімату України теж показує, що з 1881 року температура повітря і атмосферичні опади коливаються ледь-ледь то в один, то в другий бік. Чіткої тенденції до потепління або похолодіння клімату не помічено. Такі закономірності також встановлені і для загальної вологости (сухости) клімату.

Отже, кліматичні умови, які створились на земній кулі наприкінці останнього льодовикового періоду, все ще визначальні. Людина протягом свого життя не може помітити коливань клімату, бо вони відбуваються надзвичайно повільно. Потепління або похолодання взимку, холодна або тепла весна — все це не зміна клімату, а лише прояви погодних процесів.

Як же змінюватимуться кліматичні умови в майбутньому? Знову ж про це немає спільної думки. Одні вчені вважають, що на землі настане похолодання, викликане зменшенням напруги сонячної радіації в наслідок забруднення атмосфери відходами промисловості та авіації. З часом почнеться загальне зледеніння. Коли інтенсивність радіації знизиться на 2%, за підрахунками американського вченого-кліматолога Вільяма Селлера, льодовик досягне 50 градуса широти. Зовсім протилежної думки радянський учений-кліматолог М. І. Будико. Враховуючи вплив на клімат господарської діяльності людини, розвиток енергетики і меліоративних робіт, він дійшов висновку: якщо темпи щорічного виробництва енергії зростають на 5-6%, то через 200 років загальна кількість виробленої людством енергії досягне величини напруги сонячної радіації. Температура повітря зростатиме швидко і настане перегрівання планети. Отже, кліматичні умови в майбутньому поступово змінюватимуться в бік потепління. Гіпотезі М. І. Будико, очевидно, слід віддати перевагу.

М. МИХАЙЛЕНКО
кандидат географічних наук
("Молодь України", 27. 5. 73)

ДОТАЦІЯ ВІД НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ КАНАДИ

Національний музей Канади призначив \$16.000 на утримання трьох каталогізаторів музейних експонатів Осередку української культури.

У зв'язку з тим, що Український Військово-Історичний музей переходить до Осередку й там каталогуються його експонати, Національний музей асигнував \$8.000 на оплату координатора, який доглядає каталогування в обох музеях, щоб обидва каталоги можна було звести в один каталог.

Оцінивши працю Осередку, заплановану в формі пересувних виставок, Національний музей виділив для цієї цілі \$20.000 на оплату двох працівників та на видатки, пов'язані з пересувними виставками.

Таким чином, Осередок має забезпечених шість робітників до вересня 1974 р.

ФАЗАНИ В ОКОЛИЦІ КИСВА

Під Києвом споруджується велике господарство для вирощування фазанів. До шести тисяч фазанів для розміщення у мисливських господарствах України вже вирощено в Білгородському заповіднику (Крим).

У музеї Інституту ботаніки імені Миколи Холодного АН УРСР (Київ) створено такі чотири відділи: "Рослинний світ Союзу РСР", "Рослинний світ земної кулі", "Рослини в житті людини", "Системи і еволюція рослинного світу". До цього часу музей мав два відділи: "Рослинний світ України" і "Ботанічна наука в республіці".

ВИПРАВИТИ ПОМИЛКИ

1. У "Н. Д." за вересень (ч. 284) 1973 р.: стор. 4, кол. друга, рядок 15 і 14 знизу — замість **щоб, кублячись по тернях і переганяючи, не губила** має бути **щоб, кублячись по тернях, переганяла не губила**.

2. У "Н. Д." за жовтень (ч. 285) 1973 р.: стор. 10, кол. друга, рядок 24 згори — замість **оголошує** має бути **обмежує**.

3. У "Н. Д." за листопад (ч. 286) 1973: на стор. 14 обидва рази homo sapiens, а має бути Homo sapiens (перше слово з великої літери). На тій же 14 стор., кол. перша, у 5-му рядку тексту згори має бути відсилач після **Лестера Р. Бравна**, **цетбо . . . Бравна¹⁾**;

на стор. 15, кол. перша, рядок 7 згори має бути . . . в Західню Європу¹⁾ (а не . . . Європу³⁾, а решту відсилачів виправити (понумерувати) так: ⁴⁾ має бути ³⁾, ⁵⁾ — ⁴⁾, ⁶⁾ — ⁵⁾, ¹¹ — ¹⁾, ¹² — ¹¹⁾, ¹³ — ¹¹⁾, ¹⁴⁾ — ¹²⁾. Відсилач 6 у рядку 24 знизу (**більше 6**) лишити як правильний, так само лишити як правильні відсилачі 7, 8, 9 і 10.

А також додати в списку літератури (було не надруковане, пропущене):

12. Григорій Гагарин. Славні пшениці кубанські Науковій Записки Технічно-Господарського Інституту, т. XXII, 1971-72, стор. 106-119.

ДБАЙМО ПРО ЗДОРОВ'Я

Від Редакції. Щойно вийшло з друку нове число австралійського альманаха "Новий обрій" ч. 5, упорядкування та редакція Дмитра Чуба. Видання добре оформлене, має багато цікавого матеріалу: вірші, оповідання, гуморески, статті, скетчі, близько 50 різноманітних світлин з літературно-мистецького та культурного життя українців в Австралії. Добра кольорова обкладинка П. Вакулєнка. Містимо тут гумореску Невана Грушецького, надруковану в цьому альманасі.

Є в мене в Сідней старий друг Семен. Знаємося ще з Німеччини, зустрічалися не раз в Австралії, переписуємося. Добра душа, своя людина. Не цікавиться ні політичним, ні церковним життям, тому й досі живемо в найкращій згоді. Запросив він мене оце до себе, пише: "Приїжджай, у нас місця доволі; діти поженились, вийшли. Живи тиждень, місяць — скільки хочеш. Маю багато цікавого тобі сказати. Став я новою людиною, наче знову на світ народився."

Це мене заінтригувало, бо і я вже почав відчувати потребу стати новою людиною, тож і поїхав. Дорога довга, гаряче; наприкінці вже майже шкодував, що вибрався. Одне, що тримало мене на дусі, це відома Семенова гостинність: я уявляв його радість з мого приїзду, гарну випивку й смачну закуску, приємну розмову, відпочинок.

Нарешті, добився до його хати. Двері відкриває якийсь незнайомий тип. "Сорі, — кажу, — я шукаю іншого містера." А він до мене: "Що ти, не пізнаєш? Вже тобі жир очі заступив чи що?" Приглядаюся — невже справді? Я пам'ятаю Семена дебелим козарлюгою, а цей більше на старого англійця, ніж на нашу людину схожий. Шкіра зморщена, щоки позападали, кості стирчать, як у циганської кобили — просто жаль дивитися.

— Що з тобою? — кажу, — та ж ти страшний, як мара. А потім схаменувся — чи не образив, бува?

Але де там! У Семена очі проясніли, лице засяяло — немов би найкращий комплімент почув. "Я на діті, — повідомляє радісно, наче сто тисяч виграв. Заходь, розкажу тобі свій секрет."

Зайшли, привітався з його дружиною (а вона змарніла, постаріла, аж жаль дивитися). Хотів я трішки поговорити про загальні справи, розпитати про спільних знайомих, але де там! Семен і справді нова людина: як узввся за своє, то й молотком слова не вставиш! Все товче про здоров'я: і як його треба доглядати, що робити, чого уникати.

Його дружина трішки посиділа, потім зідхнула і вийшла; я спершу слухав уважно, а далі й мені набридло. Мимоволі почав поглядати в бік шафки, де Семен завжди на почесному місці гарну

колекцію пляшин тримав, але там уже не пляшки, а якісь книжки вместились...

Нарешті, Семен зглянувся: "О, треба ж тебе чимось почастувати! Вибачай, алкогольних напоїв у цій хаті немає. Науково доведено, що алкоголь — це страшна отрута. Ти знаєш, скільки одна чарка клітин у мозку вбиває? Просто жах подумати! Ох, якби я теє раніше знав, я б уже зараз напевно генієм був!"

— Ну, як така справа, — кажу, стараючись приховати своє розчарування, — я можу й лімо-нади напиться."

— Тьфу, того свинства? Як же можна пити ті трикляті хемікалії? Науковими дослідженнями встановлено, що вони шлункову оболонку геть роз'їдають! А з нирками що роблять!"

— Ну, якщо так, то я дай хоч кави, щоб трішки до себе прийти, бо дорога мене геть замучила."

Тут Семен аж руками сплеснув: "Що, то ти вже на наркотиках?! Вже тебе на таку дорогу повертає? Сьогодні кофеїн, а завтра героїн, га?"

Це вже мене трохи заїло. "Ну, то пробач." Я встав, зайшов до кухні, взяв склянку — і тільки до крана, щоб демонстративно нагочити води, коли Семен за руку мене хап — і вирвав склянку.

— Що ти, здурів? Хто бачив з крана воду пити! Ти не знаєш, що тут воду, як то вони кажуть, пльоворизують? Я недавно вичитав, що це на голлову впливає... знаєш, людина від того дуріє. Ти собі лише подумай, як наливаєш воду до батареї в авті, то береш дистильовану, а чи твій організм гірший від дурної батареї? Чекай, зараз тобі дам чистенької, дистильованої водички. Сам перега-няю. Добрий самогончик, га?

— Дякую, не турбуйся, — я скривився. — Мені вже водички... перехотілося. Краще молочка дай, коровка ж зовсім природна тваринка.

— Еге, не жартуй-но з такими справами, не так то воно просто, як тобі здається! Якби ще просто від корови пив, було б пів біди, а то поки нам у пляшки поналивають, то встигнуть уже чорзна що домішати. Як то його — щось з па-стою до діла... ага! пастеризують! Але справа з молоком іде далеко глибше. Сідай, розкажу тобі, бо це треба знати. Отже, за останніми відкриттями науки, молоко і молочні продукти належать до тих харчів, яких треба уникати, бо вони роблять ту штуку в крові, яка дуже на серце шкодить. Може, чув, холера з Тироль називається. Також не можна їсти сиру, яєць, сметани, всяких м'ясив.

Поки Семен із щораз більшим завзяттям ганив страви, такі дорогі моїй душі і шлункові, я в думці викреслював те, чого вже не доведеться мені поїсти в його хаті. Мене огорнула тривога.

АФОРИЗМИ

— Чекай, Семене, — перебив я його. — Не так воно вже страшно, як ти малюєш. От візьми м'яса: не всі ж вони шкідливі. Кажуть, що біле м'ясо, як от курятина, не шкодить.

— Не шкодить? Ой, не згадуй мені про курятину! Чи ти не знаєш, що курям дають якісь спеціальні гармонії, щоб скорше росли і м'ягше м'ясо було? І наука тепер відкрила, що як їси таких курей, то тратиш, знаєш... мужеськість. Ох, якби я, старий дурень, та раніш тее вчитав, я б курятини і в рот не брав, і не нюхав. І не дивився б на неї!

Йому аж недобре зробилось і він на хвилину замовк.

— То ти, значить, хіба на одних овочах і зеленіні тепер, — докинув я співчутливо.

— Ого, і з цим треба дуже обережно! — він знову ожив. — Вони вживають всякі удобрєння і дідіті, а наука притьмом доказала, що це отруйне для людського організму. Я свої власні продукти в городі плекаю. О, мав би добрий урожай, якби мерзенна хробачня все не пожерла!

— То що ж ти, до біди тяжкої, їси? — не витримував я.

— О, я так собі — обережно, потрошку. Ой, як нагадаю, брате, як ми колись їли, то аж страх бере. Бувало, впорю дві миски борщу, тоді горщик вареників чи чого там, аж живіт тріщить, а моя ще й приказує: "Ще, ще, голубчику"...

— Ну й що з того, здоровий же ти був, як дуб: ніколи на здоров'я не нарікав.

— Не нарікав, бо темний був. І нічого не боліло. А нема гірше, коли нічого не болить. Наука нам каже, що біль — це пересторога, сигнал, що дає тобі знати, від чого лікуватися. Заколело в грудях — може бути серце; болить під боком — мабуть, якась печінка чи що там. А як не певний, болить чи ні, відразу біжи до доктора — він же більше хвороб знає, ніж ти можеш повичитувати! А коли тобі не болить нічого, як же ти в чорта можеш знати, від чого маєш лікуватись? Тоді раптом бубух! — та й дуба дав!

— Ну, Семене, то вже хто-як-хто, а ти можеш бути спокійний, що тобі такого не буде.

Спокійний? Спокійний, як циганський собака! — Семен подратовано махнув рукою. — Не маю, братає, спокою. Ввесь час турбуюся, журюся. А знаю, що журитися не можна, бо погано впливає на здоров'я. І від того, ще більше переживаю і журюся, просто ночами не сплю.

— А чого ж тобі, Семене, переживати, коли ти себе так доглядаєш?

— Та як же не переживати? От їм якийсь харч і думаю, що не шкодить. А звідки я знаю! Ану ж десь стоїть написане: наука відкрила, що воно шкідливе? Ось дивись: маю повні шафи книжок і журналів, сиджу над ними, аж голова тріщить, але чи може людина тее все, що на світі пишуть, дістати, та ще й перечитати? От, слава Богу, що ти, голубе, приїхав — допоможеш мені в тих книжках більше второпати. Будеш їсти в нас так, як

1. Найтемніша риса буття — незнання того, що може статися з тобою за хвилину.
2. Найнещасливіша та людина, яка протягом свого життя була незадоволена собою.
3. Коли в голові вітер віє, тоді в серці холодно.
4. Крапля води була б сильніша за найвищу гору, коли б вона безперервно падала на цю гору.
5. Час — добрий пожежник: він поволі гасить пристрасті розсварених і робить навіть їх (іноді) друзями.
6. Страх — найбільший поневолювач людини і кожної істоти в світі.
7. Правда — вічна, неправда — теж, але ірзниця між ними в тому, що правда в дії виявляється, а неправда — ховається, поки її не спіймають на гарячому.
8. Легше нести важкий тягар на свободі, аніж іти без тягара під батоном неволі.

Подав Г. О. Діброва

УКРАЇНСЬКО-ЯПОНСЬКІ ВЗАЄМИНИ

ІВАНА СВІТА

Ця книжка допомагає зрозуміти ті взаємини та описує політичні події 1903-1945 р.р., на тлі яких вони розвивались, як під час останньої війни японська преса освітлювала події в Україні, зокрема в Карпатській Україні.

Книга ілюстрована, гарно оформлена, в твердій оправі.

Ціна 8 дол. Гроші слати чеком або "моней ордер" -ом на адресу:

JOHN V. SWEET

P. O. Box 113, Ansonia St.
New York, N.Y. 10023, USA

наука велить; научимо тебе, брате, як треба про своє здоров'я дбати!

Це вже мене кинуло в паніку. Я почав гарячково думати, як мені звідси вискочити — і приїшла раптом думка рятунку.

— Ой, вибач, Семене! — я стукнув себе в голову: — Я зовсім забув тобі сказати, що в останній момент мої пляни несподівано змінилися. Я тту зупинився лише на хвилинку, мені треба негайно їхати далі, знаєш... на Ньюкастел, Брізбен...

Я швидко попрощався, і поки господарі опам'яталися, уже був біля авта.

Уже починало вечоріти, а я, голодний і змучений, мусів собі ще десь у Сідней пристановища шукати.

(“Новий обрій” ч. 5, Австралія)

ЧОМУ СЕРДИТЬСЯ "ГОМІН УКРАЇНИ"?

Здавалось би, що непохитна постава делегатів на 2-му конгресі під час довготривалих і нудних виборів нового складу Секретаріату СКВУ була доброю лекцією для наших ультранационалістів із бандерівсько-стецьківського середовища. А сталося навпаки: за вузькі і віджилі ідейки й далі вони хапаються у своїх пляхах і вчинках. Їхні ж ідейки є яскравим виявом того, від чого Шевченко перестерігав:

Якби ви вчилися так як треба,
То й мудрість би була своя...

Та пригляньмося до газети "Гомін України" за 22 грудня 1973 року, де на 1-ій сторінці вміщено статтейку "Наш Степан Дзюба", написану редакційним колективом газети.

Тут підхід і провінційні примхи щодо тих, хто "не з нами", аж надто очевидні. Вони не лише дихнуть люттям, виказуючи мерові Вінніпегу — Степанові Дзюбі, а ще й удаються до іронії: "наш", "прогрес", "земляк", "українські тижні", "столиці", "ентузіазм", "українознавство", "заяви" тощо. Дослівно кожне речення пописувачів нашпиговане, як цвяхами, — духом заперечення українських національних потреб і рації. А яка жахлива мова цього часопису? Постійно читати-меш таку газету — скоро неграмотним станеш. А "Гомін України" колись був пристойнішим часописом!

"Українська громада Вінніпегу, — написано в "Гомоні України", — повинна зробити певні висновки з "ентузіазму" Дзюби. Заки будемо звертатися з новою проклямацією "українського тижня", подбаймо, щоб Ст. Дзюба завершив своє "українознавство" і більше не компромітував українців такими "заявами"...

Тут увесь вогонь скеровано проти мера Вінніпегу за те, що муніципалітет Вінніпегу і міська Рада Львова схвалили угоду про розвиток і зміцнення близьких контактів між колективами споріднених індустріальних і культурних центрів, про обмін делегаціями тощо. Зроблено це навмисно: щоб торпедувати канадські і українсько-радянські культурні зв'язки. Що їм до того, що поріднення Вінніпегу зі Львовом має не абияке значення для українського народу й Канади. А угода ж поріднення двох міст із двох різних країн буде, прим., постійно пригадувати не лише Львову і Львівській області, а й усій Україні, що їхні земляки, колись горем і злиднями прибиті на рідних землях, знайшли собі притулок за океаном і не проміняли своєї любови і шани до України на канадські достатки! А який це величний показ наших — канадських же — законів і яка важлива роля українців у канадському суспільстві!

Та Дзюба вміє бачити і думати. А ось із "Гомоном України" вийшло так, як у Козьми Прута-

кова: "Смотріт в книгу, а відіт фіру". А чи Дзюба або хтось інший буде мером міста Вінніпегу — це для них байдуже. Не цікавлять їх і культурні зв'язки радянської України із 101-єю зарубіжною країною, куди доходить українське слово і українська книжка. Ім аби мети досягти: накинати свою волю українській еміграції і гроші на вивольний фонд збирати.

Безперечно, мер Вінніпегу не дуже потребує нашої допомоги в своїй обороні від напастей з боку "Гомону України". Дзюба поєднує в собі духову велич, велику любов до Канади та таку ж любов до українського народу, непохитну волю слуги народу. Доказом цього можуть бути 17 років на посту мера міста Вінніпегу, чим побив Дзюба всі рекорди в міських виборах, а один чи й два рази був обраний через акламацію. Таким успіхом колись користувався Михайло Старчевський (наш Майк) в Ошаві, як тепер користується Степан Дзюба у виборців Вінніпегу. Він безпартійний. Та й до складу делегації Вінніпегу не випадково Ст. Дзюба включив депутатку муніципалітету Ольгу Фугу — молоду канадку українського роду, яка довгі роки була головою Шкільної ради Вінніпегу. Ось чому ми кажемо, що мер міста Вінніпегу, Степан Дзюба таки ж бо наш і буде нашим.

Іван ПИШКАЛО

ОГОЛОШЕННЯ

Вийшла в світ книга:

"НАШІ ІМЕННЯ, ЇХ ПОХОДЖЕННЯ ТА ЗНАЧЕННЯ.

Понад дві тисячі імень містить у собі йменник-довідник, подає до кожного кореня-ймення історичний збіг, що свого часу відіграв ролю в події і лишив по собі тавро-ймення прийдешнім поколінням. Від кожного кореня-ймення чоловічого роду виведено сім відгалужень, взято найвідповідніші для українця. Із властивою в собі пестливістю, докірливістю, указуючи на якусь прикмету (виступаючи в формі прикметникового означення, — ті слова стали особливими прізвиськами української людности.

Книга коштує 40 (сорок) нім. марок; замовляти та кошти висилати на таку адресу:

Wasył Irkiewskyj
89 Augsburg, Vogesenstr. 58
W. Germany

ТАЄМНИЦЯ ЗАЛУЦЬКОЇ ПЕЧЕРИ

Між селами Залуччя та Черче Чемеровецького району на Поділлі, на лівому скелястому березі ріки Смотрич, є велика древня печера. Відомо, що в середньовіччі вона давала притулок мешканцям навколишніх сіл під час навал татарських людоловів.

Про Залуцьку печеру в народі збереглося багато легенд та переказів. Розповідають, наприклад, що років триста п'ятдесят тому на села Залуччя та Черче напали татари. Тутешні мешканці якось устигли сховатися в печері. Але степовики випадково довідалися про це. Вони запропонували селянам здатися в полон. Ті відмовилися. Тоді людолови вхід до печери заклали соломною і підпалили. Від диму в підземній криївці загинуло близько трьохсот чоловік.

Залишки замордованих татарами людей пролежали в печері кілька сот років. 1880 року селяни Черча і Залуччя зібрали кістки і поховали біля підземного входу, поставивши над могилою меморіальний пам'ятник.

Печеру природа створила у рифтовому вапняку-черепашнику. Вона йде під Нігинські Товтри, які мальовниче височать над селом Нігин. 1830 року Залуцьку печеру вивчав молодий військовий лікар В. І. Даль, який був відряджений на Поділля військовим командуванням для боротьби з епідемією холери. Пізніше всі свої спостереження учений-етнограф і письменник Володимир Іванович Даль використав у повісті "Подоллянка".

До цього часу печеру ще ніхто ґрунтовно не досліджував. Окремі сміливіці проникали під землею лише на глибину 50-100 метрів. А старожили запевняють, що Залуцька печера має довжину до 12 кілометрів!

Кілька років тому я розмовляв із школярами села Залуччя, які самотужки обстежували печеру. Учні мене запевняли, що на глибині 100-120 метрів вони бачили великі підземні залі, із склепіння яких звисали сталактити.

Вже з огляду перших двох гротів видно, що люди намагалися пристосувати печеру для тривалого життя. Підземні "палати" були побілені. Вздовж стін із каміння викладено лавки та сходи. Підлога вистелена тонкими кам'яними плитами.

Вхід у печеру вузький. Через два-три метри коридор розширюється, утворюючи невелику гроту розміром 2,5 на 3 метри. Його склепіння закурене, подекуди вапняк навіть пеєргорів. Тут, очевидно, татари розкладали вогнище. Від центрального коридора в різні боки йдуть вузькі тунелі.

Залуцька печера має лише вхід. Лисиці, загнані мисливцями під землю, через день-два повертаються тим же шляхом назад. Тунелі та переходи печери мають досить оригінальний профіль груші хвостиком донизу.

Люди, які впродовж сотень років ховалися в

печері, залишили там різні предмети побуту — фрагменти керамічного та скляного посуду, клаптики одягу, вироби з дерева.

Для детального дослідження печери у першу чергу треба провести електричне світло та зв'язок. "Дідівських" засобів — вірвовок, ліхтарів чи свічок — не досить.

Нам здається, що Залуцька печера повинна зацікавити науку. Треба провести там відповідні розкопки, визначити довжину коридорів, відгалужень, зробити топографічну зйомку. Печері, зрозуміло, потрібна й охорона.

С. ШКУРКО, краєзнавець

("Молодь України", 27. 5. 1973)

Примітка редакції "Н. Д.". У нотатці с. Черче чомусь названо Черча, а с. Нігин — написано раз Нігін(ські), а ще раз Нігін. Також написано там Чемировецький (район), хоч має бути Чемеровецький. Нам ті географічні назви добре відомі й не тільки з підручників, тому ми їх виправили в нашому передрукові.

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКТОРА

Вельмишановний добродію редакторе!

Прошу надрукувати в "Н. днях" оці мої заваги. Я написав їх для газ. "Свобода", але редакція цієї газети чомусь відмовилася їх надрукувати. Та я все таки хочу, щоб у нашій мові не поширювалися згадані нижче "блуди"!

Ще про слово "блуд"

Моя "посткриптумна" однореченнева заввага про те, що в українській літературній мові не слід уживати слова "блуд" у значенні "помилка", викликала чималий розміром відгук д. В. Якимчука ("Свобода", з 9 листопада 1973 р.). Я люблю, як люди відгукуються на мої писання й думки, бо це свідчить, що я говорю не в порожнечу. А в доброзичливих суперечках, що мають на увазі добро такої чи такої нашої справи (у цьому разі добро нашої мовної культури), з'ясується істина. Добр. В. Якимчук зібрав добрий фактичний матеріал, але зробив із нього хибний висновок, що нібито слова "блуд" у значенні "помилка" в українській мові можна вживати, мовляв, "пан В. Чапленко не має рації". Перший його аргумент проти моєї думки той, що, мовляв, "у значенні непристойному слово "блуд" знають передусім москалі". На це я можу сказати, що слова "bład" "błądy" в значенні "помилка", "помилки" знають передусім поляки. А той український фактичний матеріал, що його навів мій опонент, взявши його із словника Б. Грінченка, — це а) або фолкльоризми чи фразеологізми застарілого характеру ("блудом ходити" тощо), або б) західноукраїнські локалізми, що не ввійшли до норм нашої літературної мови. До того ж іще серед цих висловів немає ні одного такого, що в ньому слово "блуд" можна б

ДИВОВИЖІ З НАШОЇ ПРЕСИ

З МОВНИМИ ВКЛЮЧНО

Вітаємо члена і бандуриста філії ОДУМ-у Чикаго Олега Масловського і Любу Романишин з їхнім одруженням, та бажаємо їм багато витривалости... ("Молода Україна", ч. 213).

— Кому? Якої?... — питає читач. Краще не чути такого побажання. Або як це розуміти (якщо зрозуміти можна): члена і бандуриста філії ОДУМ-у? І чому з їхнім одруженням? Невже їх збирається хтось привітати ще з чимось, не їхнім? Та й непотрібна кома після одруження — ніби ізоляційна прокладка, крізь яку ніяке побажання не діє. Навіть побажання витривалости.

розуміти як "помилка". Але зате значення "розпуста" в цьому слові в Грінченка виразно визначене. Та якби в Грінченковім словнику й було слово "блуд" із значенням "помилка", то це б не було обов'язкове для його вживання в сучасній літературній мові, бо Грінченків словник ненормативний. В "Українсько-російському словнику" (шеститомнику), що на нього покликається й мій опонент, усі інші значення (крім значення "перелюбство") подано з позначками "обл.", "розм." і наведено фрази з творів Федьковича, Черемшини, Франка. У "Русско-українському словарі" (третомнику) і російське "блуд" (у значенні "перелюбство") подане з позначкою "застар."

Зрештою, вилучення з нашої літературної мови слова "блуд" у значенні "помилка" можна знайти в недавно перевиданому у США "Словнику слів, у літературній мові не вживаних" І. Огієнка.

В. ЧАПЛЕНКО

П. С. Користуючись нагодою, відзначу ще одну помилку, наявну в заголовку на другій сторінці "Свободи" з 8 листопада 1973 р. Це заголовок статті д. В. Боровського "Про потребу творчого й овочного (? — В. Ч.) життя". Поперше, якщо життя "творче", то воно й "плідне", бо "творчости" без "плоду"-творів не буває, і через те не було потреби вживати в цьому заголовку ще за чужим зразком (польське "owospny") створеного, суперечного з нормами української літературної мови слова "овочне". Автор, очевидно, взяв його з "Українсько-англійського словника" Андрусишина, де цей останній ужив його для перекладу англійського "of fruit". Але вживати цього слова в абстрактному значенні аж ніяк не можна, у значенні англійського "fruitfull". На Україні тепер уживають в такому значенні русизму "плодоворний" (напр., "вплив російської культури на українську"), але по-українському тут мало б бути "плідне життя", як я це сказав вище.

В. Ч.

**

ЦК Компартії України відбув наради... На нараді доповідав перший секретар ЦК КП України В. Щербаківський... ("Свобода", 5. 12. 73).

— Відколи це Володимир Щербицький повернувся у Щербаківського? — питаємо інформатора з Києва (нотатку подано, як зазначає редакція, — з Києва...). Покійний і славний В(адим) Щербаківський має славу страшного буржуазного націоналіста, то невже "Свобода" думає, що В. Щербицький і Шелеста перешелестить, коли його так по-"свободянському" перехрестити? І чи не на пленумі той перший секретар говорив? А якщо він там перший секретар, то, мабуть, йому хтось доповідав, а не він комусь. Одне слово, темнота, темнота...

**

Цінність праці підвищена тим, що вона компілятивна. ("Свобода", 11. 12. 73).

— А ми думали, що навпаки: цінність праці може бути тільки "піднижена", якщо вона (праця) лише компілятивна, — гудуть усі читачі "Свободи".

Хто хоче розважитись, той може в цьому ж випуску "Свободи" потішитись ще такими дотепами: *хвіст зразу ще теплий* (стор. 2), *молода юначка* (стор. 7), *наради... закінчилися пізнім пополуднем* (стор. 8). Мабуть, голова "зразу ще холодна" — у того, хто так написав; коли десь є *молода юначка*, то ще десь повинна бути *стара юначка*; цікаво, що ті учасники їли та чим записали — коли пізно полуднували...

А поки ще будуть писати (і не тільки в "Свободі"): з Яневим (і Янева, Яневу, про Янева), Коваліва (і Ковалівим, Коваліву, про Коваліва), Яковліва, Петріва, Київа, Миколаїва, Каніва?, а не Янова, Ковалева, Яковлева, Петрова, Києва, Миколаєва, Канєва? Або Кікота, Швеця, лікота, нігота, а не Киктя, Шевця, ліктя, нігтя?

**

Ми дуже радіємо його успіхом (стор. 25), Поміж двома рисунками є декілька різниць (стор. 26), ...Курси Українознавства, які дали її нагоду до вироблення знання літератури та писання (це в журналі "Юнак").

Хотілось би знати, який це юнак таке понаписував — молодий чи підтоптаний?

Досі ми раділи з *успіху* або *успіхові*; сказано дуже неясно, чи між тими рисунками (не малюнками?) є кілька *намальованих* чи *справжніх* різниць, де б'ють та ріжуть худобу — тому просимо того одесита, що це komponував, написати виразніше...; жаль, що курси українознавства не дали

Шановні панове!

Цим звертаюся до редакції і до голови спілки п. Ваця: чому Ви досі терпите те, що на наш із Вами журнал "Нові дні", на їх редактора та найкращих і найбільш заслужених його (журналу) співпрацівників, як і на ще не одного нашого визначного наукового або культурного діяча, хтось із-за плоту накидається — через загадковий своєю місією ніби журнал "Місія України"? Чим це пояснити, що цю нечисть усюди хтось продає — навіть під усіма нашими церквами, під час таких академій, як на Свято Державности, — коли в тому так званому журналі повно-преповно наклепів і прово-

їй нагоди здобути знання з літератури та навчитися (що саме?) писати. Дарма що ті курси українознавства пишуться з великої літери...

**

Тримайте себе сильними та здоровими. Упродовж століть мільйони людей вживали часник для збереження здоров'я, віруючи в його потенціал для лікування і підсилювання... ("Український го-лос", 25. 6. 73).

Вірувати — в часник? Ба навіть іще дивовижніше — у потенціал його, часнику? А якщо так, то, може, не конче й уживати (не споживати?) його, а тільки впасти на коліна перед часником і молитися до нього? Ну, нехай буде — лікувальні властивості часнику, а що таке *підсилювання*?

Та чого не напишуть люди, перекладаючи такі оголошення імпотенціально.

**

Скінчивши малювати одною фарбою, мистець кладе квач поверх відкритої бляшанки й переходить до наступного квача й бляшанки (стор. 24-25). ...Якщо говорить голос, світло гасне, коли голос замовкає. В іншому випадку світло гасне, коли мистець пройшов приблизно половину віддалі між серединою кону й лаштунками (стор. 28) — і це в "Сучасності" ч. 2, 73.

Мистець — і квач? "Не пензлем так її, квачем малює" (Гулак-Артемівський). Так можна подумати, що й той мистець — квач... До того ж, коли там було лише два квачі, то переходив мистець-квач не до наступного, а до *другого* квача.

Коли ж те бідне *світло гасне* — коли *голос замовкає* чи *якщо говорить голос* (ГОЛОС говорить?...). А про *інакший (?) випадок* не питаємо, бо мистець нікуди ще не пройшов, як не пройшов ніякої школи грамоти й той, хто ось так квачує в ділянці мистецтва слова.

Н. Е. ЛАСКАВИЙ

кацій на адреси наших політичних діячів (найбільше — на діячів УНР), владик і священників, письменників, учених рівня В. Кубійовича, Ю. Шевельова (Шереха), С. Гординського? І чому ніколи і нічого немає в "Місії України" проти наших невдах, киринників, профанаторів або просто лінтюхів-нероб?

Цікаво знати, скільки б то коштувало, щоб у суді відкрити справу за наклепи тієї "Місії України" на "Нові дні" — це ж і в Канаді, і в США легко зробити: притягти до відповідальності за матеріальну шкоду видавництву Осіб, що пишуть у "Місії України", ніби нема як тягти до відповідальності, бо все там друкується анонімно або у вигляді неіснуючих **Тарасенків**, як **ТАМ** — у вигляді таких мітичних Сенчуків. Якщо видавництво не має стільки грошей, щоб піти до суду й виграти (а виграти напевно, бо накиди всі наклепницькі) та якщо й пан Ваць вишептався вже з грошей (хоч може й ні), то нас уже є кілька читачів "Нових днів" (серед них і далеко не бідні пенсіонери), що готові скласти тисяч на десять чи й більше — і потягнути до суду саме видавництво "Місія України", там знайдуться тоді й конкретні чи юридичні особи, що за тим виданням стоять. Розмови в пресі з тими інспіраторами брехні і розкладу не може бути — з ними треба говорити тільки в кримінальному суді. Подивіться но, як он п. Доячек у Вінніпегу конструктивно підійшов до діла — узяв та й відпродав навіть усе своє видавництво ("Канадійський фермер") у порядні руки, тим позбувшись й небажаної "місії". З коростою на тілі нашої еміграційної спільноти можна і треба боротись, чухатись і терпіти годі!

За групу читачів "Н. днів"

О. Т., Маямі, Флоріда

Серію Ваших питань, шановний Читачу О. Т., можна б було й продовжити, але ми тим би нічого нового не сказали — кожному й так ясно, що й до чого. На найближчому засіданні спілки "Нові дні" це питання буде поставлене. Чи нам самим, чи на спілку з кількома іншими інституціями — зробити доведеться так, як Ви сугеруєте. Думаємо, що це станеться досить скоро.

Редакція

Вельмишановний пане Редакторе!

Не можу вдержатись, щоб не зареагувати на лист читача Р. В. з Оттави, вміщений у Вашому цікавому місячнику ч. 284 (вересень 1973 р.), і тому прошу вмістити цих кілька рядків у розділі "Читачі пишуть".

Змушена була кілька разів прочитати лист п. Р. В., щоб зрозуміти, в чому, власне, обвинувачує мене і редакцію "Свободи" шановний автор. Нарешті зрозуміла: ми винні в тому, що не бачили советського фільму "Сорок перший" Григорія Чухрая, де "в головних ролях виступають Ізольда

Ізвіцкая та Олег Стрешнев". Що й казати — тяжкий гріх! Але можу потішити пана Р. В.: я не тільки бачила цей фільм, а й читала повість Бориса Лавреньова, за якою він накручений. Дозволю собі припустити, що п. Р. В. цієї повісти не читав, бо інакше йому було б зручніше послатися на повість, а не на фільм.

Щождо обвинувачення в плягіяті назви, щб, як я зрозуміла, пробує закинути мені автор листа, то його (плягіяту) не було, бо моя повість зветься... "Двісті перший". Отже, "коментарі зайві".

12. 11. 73
Нью-Йорк

З пошаною

А. Коссовська

Вельмишановний пане Павлюк,

Бачу, що я не помилявся, вірячи у Вашу шляхетність і інтелігентність: Ви довго мали терпіння надсилати мені мало не задармо "Нові дні".

Колись, по приїзді до Америки, я працював на новобудовах — дахи крив. А один "професор" побачив мене на високому й стрімкому даху, похитав головою й питає: "Пане редакторе, а вам височінь на психіку не ділає?" — На це я йому візьми та й скажи: "Я психіки не маю, а ви хіба що... з психічких?"

...Тепер Ви — своєю чуйністю й терпеливістю — реставрували мені психіку. Сьогодні висилаю Вам 15 доларів, з яких 5 дол. — на пресфонд в рахунок американського "інтересу" й української "пені", а 10 дол. на покриття моєї заборгованости. Решту висилатиму з початком наступного року — частинами. Я живу з ренти, а моя фарма ще не має жодного "пéні інкому", хоч я вклав у неї он які гроші! З нового року, може, перейду на молочарку — маю в стані "Велике цабе", бичка-годовичка — Нікітою зветься. Якщо домовитесь із поштою, то можу вислати Вам живою вагою в рахунок покриття й перекриття моєї заборгованости, а Ви вже "розділяйте" самі його на стейки.

І дайте мені, будь ласка, адресу мого приятеля-австралійця, лисого, але з великим чубом — Дмитра Чуба. Мое ім'я починається, до речі казавши, не з "А", а як писав Василь Іванович Грішник, — "кrapкoкo над і", з чого виходить, отже, що я — Іван. Ви перехрестили мене з "І" на "А", як той піп у піст курку на карася. "Нові дні" надсилайте, як і раніше, — з запізненням, але точно.

З сердечною пошаною до Вас —

Степан Підкова

Нехай же Ваша відновлена крапка над і допоможе й решті наших боржників реставрувати їхню самопошану та ліквідувати заборгованість. Запевняю Вас, шановний пане Іване-Степане Підково, що й пізніше, як і раніше (значить — надалі), "Нові дні" надсилатимуться Вам із точним запізненням.

Василь Павлюк, адміністратор

Шановні Редактори,

Відновлюючи свою передплату на 1974 рік, прошу вибачити за припізнення з цим ділом. Дай Вам, Боже, багато сили, витривалости та доброго успіху на майбутнє.

Думки після концерту Ганни Шерей

Мені дійсно пощастило: приїхавши на короткий час з далекої, соняшної Арізони до Нью-Йорку, я не тільки зустрілася з Ганнусею Шерей, але й змогла побувати на її концерті.

Концерт цей відбувся 16-го жовтня 1973 року. Влаштувала його Американська асоціація композиторів і вчителів музики та співу.

Слід згадати з-поміж активних членів цієї Асоціації таких відомих у музичному світі Америки осіб, як Олександр Кіпнас, як знаний композитор Вірджілі Томсон, як не менше знаний акомпаньйатор Дейвід Гарві та інші.

Голова Асоціації Дейвід Рід у короткому вступному слові сказав, що він та інші активні члени дуже раді, що мають нагоду почути і побачити Ганну Шерей, співи якої вони чули з звукозапису. Пісні та виконання їм всім дуже сподобалися, і вони взагалі цікавляться піснею та музикою України. Авдиторія складалася майже пів-на-пів з українців та американців.

Можна з гордістю сказати, що наша відома співачка Ганна Шерей і також відома піяністка Калина Чічка-Андрієнко (акомпаньйторка) гідно представили нашу прекрасну українську пісню і музику. Концертна програма була так укладена, щоб познайомити американців з нашими найкращими композиторами і поетами — сучасними і з минулого сторіччя. Виконані були наші чудесні, такі своєрідні народні пісні, і ліричні романси, і глибокі змістом патріотичні пісні, що передають героїку та трагізм усієї історії України.

Досить згадати романс "Айстри", муз. Лисенка; "Не співай мені", слова Лесі Українки, муз. Січинського; "Нащо тобі питати", муз. Степенка; "Надія", слова Лесі Українки, муз. Ігоря Білогруда; "Троянди", муз. Майбороди; "Пісня про Корсунське поле", муз. Мейтуса, яку виконала Ганна Шерей з глибоким драматизмом, викликавши тим особливо бурхливі одлески.

Не менший успіх мали народні пісні: колядка

І не журіться аж так тим, що й Вам "помагають" як не наріканням, то кусанням. Усім догодити дуже важко.

З пошаною **Олександра Бонард**
Фрезно, Каліфорнія

Дорогі трудівники "Нових днів"!

Пересилаючи 10 дол. — відновлення передплати на 1974 рік і пресфонд, — щиро скажу Вам спасибі, а також побажаю щастя-здоров'я та довгого віку за відданість. А пані Олені Несіній — просто не знаю, чим віддячитись за ті таємниці всесвіту, про які вона так приступно пише для нас, помагаючи розуміти й знати предивні діла Божі — істини всього світу. Дай, Боже, їй ще сто років прожити!

Лише істина визволить наш нарід від сатани.

З пошаною до Вас усіх

А. Ляхин, Філадельфія

ІСКРИ В ТЕМРЯВІ

(Мікроновелі)

ЯКИЙ У ЦЬОМУ ГЛУЗД?

Якщо треба вмирати — нащо було народжуватися?

ПРОТИЛЕЖНІСТЬ ЄДНОСТЕЙ

Порожнеча — це ж і простір. А як повно, то тісно. Вибираю простір.

ЗАБУДЬ ПРО СЕБЕ

Щоб мати виповнення, треба про себе забути. А вони кажуть: "Пізнай самого себе"!

"Що то за предиво", муз. Барвінського. А весела, грайлива, неначе з кружева сплетена "Чорнушка", муз. Леонтовича... І побутовий фолклор "Кулик чайку", муз. Кошиця. Мила, жартівлива пісня "Зозулька", муз. Грудина, створює веселий настрій у слухачів.

Але завершенням, безумовно, були дві останні в програмі пісні: "Верба", муз. Фоменка, та "Любіть Україну", слова Сосюри, муз. Фоменка. Перша — лірична, з глибоким, зворушливим змістом. Остання пісня: "Любіть Україну" — це апотеоз, звучить як заклик-гімн, заклик до всіх українців любити свою прекрасну Батьківщину. Виконує її Ганна Шерей з таким піднесенням, з такою силою, що почуваш себе гордим, що ти українець.

Голос пані Шерей звучав чудово: така сама краса тембру голосу, той же, надзвичайно широкий діапазон — від високих, чистих нот ліричного сопрано до глибоких, низьких, контральних нот альты.

Акомпаньямент пані Чічки-Андрієнко заслуговує тільки похвали. Прегарні були її ніжне, глибоке піаніссімо у ліричних піснях, її кокетливе стаккато у жартівливих, її сила і драматизм у піснях героїчних. Добре було й те, що пані Андрієнко перед кожною піснею передавала для американців зміст її, до того ж гарною англійською мовою.

З нагоди концерту була влаштована гарна виставка українського мистецтва.

Пан Рід подякував пані Шерей і пані Андрієнко за прекрасне виконання, похвалив з захопленням чудесні пісні і музику.

По закінченні концерту п. Рід висловив думку американської частини аудиторії: "Ми, американці, тепер пізнали надзвичайну красу української пісні і музики".

Велика подяка дорогим концертанткам — Ганнусі Шерей і Калині Андрієнко, як і всім-всім, хто працює в цій галузі. Вони віддано, безкорисливо, задля ідеї віддають свій талант, свої сили і час; вони вкладають цеголку в майбутню будову — у справжню дружбу народів через щирий культурний обмін з вільними народами світу.

Ніна СОРОЧЕНКО

МІЙ ПРЕДОК

— Що таке любов до моря?

— Це пам'ять про моє походження від амеби.

ЗАЗДРИСТЬ

Це негатив справедливості й любові. Або ще краще: випадок.

САМОТНІСТЬ

Це від'ємний продукт спільноти.

ЗАРОЗУМІЛЬСТЬ

Чи не є це один із видів самознецінення?

АМБІЦІЯ

А що воно таке — ота амбіція? Вона — як та біблійна голодна корова. Що більше її годуй, то все голодніша.

ДУМКА

З мітології: боги думкою створили світ. Дійсність: людською думкою створена цивілізація.

Висновок?

ДОСКОНАЛИЙ МОДЕЛЬ ВСЕСВІТУ

Крапка. Вона має центр (вічність), що ніколи не зникає. Має периферію, що може поширюватися в безконечність.

ЩАСТЯ

Чи знали б люди про щастя, якби жили в раю?

ГЕТЬ ІЛЮЗІЙ!

Майбутнє? Це — "царство небесне". Буде чи не буде, і ще не знати, чи таке буде. Оця поточна хвилинка — "рай".

Як відразу стало легше жити!

ЄДНІСТЬ ПРОТИЛЕЖНОСТЕЙ

Банкам допомагають злодії. Якби не було злодіїв, то люди тримали б гроші в хаті.

ЛЮДИНА ПІДКОРИЛА ПРИРОДУ?

Я, людина, без моєї волі вродилася і без моєї волі помру. От і "підкорила"!

ПОЛІЦІЯ КОСМОСУ

Є поліція не тільки на Землі, а й у всьому Космосі. Це — закон тяжіння. Уяви, що цього тяжіння не стало, — який безлад завівся б у всьому Всесвіті! І це були б ми серед такого хаосу?

НОВИНА

Новина має таку розривну силу, що хочеться їй негайно, зараз комусь сказати.

ЗАЧАРОВАНЕ КОЛО

Я знаю, що хочу не знати що. Я знаю, що я щось знаю, не знаю, що. Я знаю, що я не знаю, чи я що знаю. Я знаю, що не знаю, чого я хочу.

І як вийти з цього зачарованого кола?

Рукописні карти України XVIII ст. ермітажної збірки Державної публічної бібліотеки ім. М. Є. Салтикова-Щедріна в Ленінграді

Серед фондів Державної публічної бібліотеки ім. М. Є. Салтикова-Щедріна в Ленінграді є документальні матеріали, зв'язані з історією України.

Наше повідомлення присвячується джерелам, які не привертали уваги дослідників при вивченні історії картографії. Вони невеликі за обсягом, але дослідження їх має пізнавальну вагу й актуальність. Мова йде, зокрема, про ті рукописні карти, які перейшли на зберігання у Державну публічну бібліотеку з бібліотеки Ермітажу.

Історія створення колекції тісно пов'язана з формуванням бібліотеки Ермітажу і збиранням для неї рукописних джерел. Відомо, що її утворенню передувало спеціальне розпорядження Катерини II. Спочатку збиралися твори іноземного походження, переважно художні, пізніше крайові. Поряд з друкованою продукцією виникає інтерес до рукописів, зокрема історичного характеру — літописів, пропам'ятних книг, грамот.

Значна увага імператорського дому в цій галузі відводилась українським землям, які увійшли до складу Росії після поділів Речі Посполитої. Граф Зубов у травні 1773 р. звертається до волинського генерал-губернатора Тутолміна, мовляв, імператриці бажано мати західноруські літописи, які зберігаються в монастирських бібліотеках, зокрема в Острозькій. За цим розпорядженням у Волинській губернії почали складати реєстри рукописів, книг і т. ін. різних книгозбірок та бібліотек приватних осіб. Окремі з них копіювалися. У квітні 1794 р. підготовлені списки рукописних книг були надіслані до Петербургу, яких, на жаль, і досі не вдалося виявити. В них, як слід сподіватися, містяться незвичайної наукової ваги відомості про склад і обсяг книжкових та документальних фондів бібліотек за станом на кінець XVIII ст., що мало б значення не лише для історії бібліознавства, бібліотекознавства, а й для історії культури України.

Збирати писані історичні пам'ятки і відомості про них починають і на інших землях. У паперах імператриці знайдено такий напис: "Требовать из Чернигова, Переяслава, Новгород-Северского, чтобы прислали реестр Рюрикова князей поименно, какие в тех городах сохранены. Также и супруг тех князей, и, буде отыщутся супруги, — от какого рода. Также просить Митрополита киевского и архиреев вышеписанных городов, чтобы из монастырей тех епархий также реестры присланы были..."

Торкаючись лише рукописної частини збірки, яка стосується України, зауважимо, що в її складі є такі раритети, як "Изборник Святослава" 1076 р., списки "Повісті временних літ", україн-

ські літописи і хронографи: "Летописец си есть кроника" Леоніда Боболинського (1699 р.); "Летописец в Малороссии прежде Хмельницкого бывших гетманов и при них действиях... до 1734-го", "Летописец Малороссийский XVIII в. от начала козацкого имени... до 1708 года" та ін.

З історіографічних пам'яток звертають на себе увагу "История Малой России со времен присоединения оной к Российскому государству при царе Алексее Михайловиче" XVIII-XIX вв. (частина II-IV, з портретами і рисунками), "История Украины XVIII ст."

Поруч у збірці знаходяться матеріали "Гадяцької комісії" половини XVII ст., матеріали до історії Криму, т. зв. "Кримські та ногайські справи" за 1472-1594 рр. Інтерес становлять пам'ятки з історії церкви. До збірки входять також оригінальні рукописні та перекладні твори, наприклад, такі, як: "Синописис" — Інокентія Гізеля, "Скіфська історія" — Андрія Лизлова, "Кроніка" — Матвія Стрийковського.

Значне місце в Ермітажній збірці належить колекції картографічних творів.

Крім загальних, вищевикладених міркувань щодо комплектування збірки, конкретніших відомостей з історії створення колекції і надходження до неї карт немає. Відомо лише одне, що матеріали з бібліотеки Ермітажу переходять на зберігання до Державної публічної бібліотеки протягом 1852 і 1862 рр. Слід думати, що в один із тих років, імовірно у 1862 р., була передана і картографічна колекція.

Близько 50 карт і картосхем відображають територію України і прилеглі до неї країни, моря. Умовно поділяємо їх на: 1) карти суцільної території України, 2) карти Чорного і Азовського морів та бережних, північних, північно-західних і північно-східних територій, 3) карти рік, 4) пляни міст, фортець, портів. Ці карти здебільшого рукописні (друковані відбитки становлять незначну кількість). Вони виконані звичайним пером, чорно-білі або чорно-білі-кольорові. Одні завершені — на них повністю нанесені дані тематичного навантаження на зображуваному полі аркуша, інші — це лише схеми, ескізи, підготовчі креслення або матеріали триангуляційних вимірів.

Щодо змісту карти синхронно відбивають стан історичної дійсності XVIII ст. Поруч засвідчені й такі, що являють собою певне узагальнення наукових надбань того часу: відображають події за сотні років назад. До таких належить "Карта, представляющая Россию и обитавшие по оной народы во время пребывания Рюрикова от рождения Христова в лето 862", складена у XVIII ст. Цікавими є подані в ній межі поселень білих

хорватів, полян, деревлян, уличів та інших племен (вирізняється територія "київських слов'ян"). Автором карти є Іван Вілпамон. Вона становить складову частину карти Європейської частини Російської імперії, задуманої, очевидно, у формі генерального атласа. Що було підставою для її складання, невідомо. Десь у той же час створюється карта Росії латинською мовою за Геродотом, паралельно інша карта тою ж мовою під назвою "Историческая карта Европейской части России". На обох українські землі подаються схематично.

Частина карт побудована на матеріалі XVIII ст. До них належить "Пограничная карта Российской и Турецкой империи и Польши". На карті чітко проглядаються адміністративно-територіальний поділ на полки Лівобережної України, густа сітка заселеності краю, виразно виділена територія Запорізької Січі. Тут же детально розроблена сітка рік Дніпровського басейну і нанесені їх назви, виведені кордони Воронізької та Білгородської губернії 1769 р.

Аналогічного змісту й інша карта, складена у цей же час. На ній відбито також російсько-польсько-турецьке прикордоння на землях України. На увагу дослідників історично-політичної географії заслуговують кордони між Туреччиною і Польщею, території земель, які належали запорізькому козацтву і контролювались ним. Не аби яке історично-географічне та картознавче значення має і "Карта украинских линий с показанием крепостей, редутов и сколько в оной пушек состоит и близ лежащих местечек, слобод и рек, 1766 год".

Для вивчення адміністративного поділу України XVIII ст. становить інтерес "Carte de la Russe Méridionale". На ній поруч із загальними географічними відомостями окреслені і території Нової Сербії, Запоріжжя та землі, охоплені Гайдамачиною. Ті ж тематичні елементи з означенням території гайдамацького повстання нанесені на карті, складеній L. Rouge, Paris 1769: "Théâtre de la Guerre entre les Russes, les Turcs et les Polonais". Карта, порівняно з попередньою, охоплює більш південні землі.

Окремі карти колекції відображають кордони України з Молдавською, межі Буковини, яка ще в 1771 р. входила до її складу, і т. д. На увагу заслуговує і карта операцій російських військ біля Хотинської фортеці (80-і роки XVIII ст.).

Територія України в XVIII ст., зокрема Правобережжя, знаходить докладне окреслення ще на двох картах: "Карта вновь положенной границы между Российской империей и Королевством Польским" (вона відбиває стан поділу територій після першого поділу Речі Посполитої в 1722 р.; крім ліній кордону тут виведені границі воєводства — Волинського, Брацлавського, Подільського, Берестейського та ін.) і "Карты южной половины Европейской части России и восточной части Польши в границах, установленных 2-м разделом Польши в 1793 г."

Загальні відомості для вивчення картографії

українських земель дає загальногеографічна "Мировая карта" з XVIII ст. Вона складається з 91 частини різних розмірів, порізана за територіями на окремі держави, моря, острови. Для дослідження історичного ландшафту окремих земель останній десятиріч XVIII ст. пізнавальним є Генеральний атлас Європейської частини Росії, який виконувався на підставі "имеющихся при адмиралтейской чертежной разных городов, описей, всякого рода лесам 1782 года". Атлас налічує 108 аркушів. При ньому зберігаються відомості про кількість заліснених земель.

У вигляді окремої книги з'єднано 15 карт, які відображають територію частини Катеринославського намісництва. Назва цього зібрання — "Атлас новоприсоединенной области от Порты Оттоманской и присоединенной к Екатеринославскому наместничеству, состоящей из четырех уездных и трех разных местоположениями планов". Карті атласа кольорові, на них багато подані річкова система і назви населених пунктів.

Поруч з фіксацією у картографічних творах суцільних територій суші України колекцією охоплені карти Кримського півострова, Чорного і Озівського морів з прилеглими прибережними землями.

Територія приморських земель України засвідчена на картах морів: північна частина Чорного моря — "Карта генеральная, часть Азовского и Чорного моря" складена в 1773 р. в Москві; північно-західня частина — "Чёрное море", XVIII ст., Москва, та ін.

Крім карт рік, які є складовою частиною атласів, виявлені окремі, одинарні карти річкових русел і прибережних земель, наприклад Дону (дельта), Висли-Дніпра (схематичне креслення земель між цими ріками), Дунаю (схема дельти).

Низка картографічних творів колекції — це пляни окремих міст, фортець, портових укріплень з кінця XVIII — початку XIX ст., серед яких виділяються міста Кримського півострова.

Ми розглянули головним чином карти, які охоплюють тільки територію сучасної України. Пропущено опис карт, що тематично дублюються. В цілому картографічна колекція Ермітажної збірки потребує професійного дослідження в пляні історії розвитку картографії українських земель.

("Архіви України" ч. 1. 1973. в скороченні, стор. 75-78).

Бібліографія: Д. Н. Альшин, Е. Г. Шапот. Каталог русских рукописей Эрмитажного собрания. Ленінград, 1969 (на правах рукопису).

Д. Н. Альшин. Обзор русских рукописей XI-XVII вв. в Эрмитажном собрании. — Труды Государственной публичной библиотеки имени М. Е. Салтыкова-Щедрина, т. V (8), Ленінград, 1958.

Ф. Жиль. Музей императорского Эрмитажа. Описание различных собраний, составляющих музей с историческим введением об Эрмитаже императрицы Екатерины II, Спб, 1861.

В. С. Иконников. Опыт русской историографии. Т. I, кн. 1, Киев, 1891.

Ваш темперамент

Темперамент — найзагальніша характеристика кожної людини, прояв типу вищої нервової діяльності в поведінці, праці, житті. За силою і врівноваженістю основних нервових процесів відомий учений І. П. Павлов поділив темпераментних людей на чотири типи: сангвінік, холерик, флегматик і меланхолік.

У людини сангвінічного темпераменту нервові процеси збудження сильні, врівноважені і рухливі. Збудження легко змінюється гальмуванням і навпаки. Сангвініки жваві, компанійські, люблять пожартувати. Вони швидко реагують на слова і вчинки інших людей, не розгублюються за скрутних обставин. Порівняно легко переживають різні неприємності, не впадають у розпач, переборюють труднощі. Мають добрий сон, апетит. Вони спокійно розв'язують складні питання.

Холерики — люди здебільшого швидкі, імпульсивні. З величезним завзяттям беруться вони за справу, але не завжди доводять її до кінця. Схильні до вибухів гніву і різних змін настрою. Такі люди полюбляють розпоряджатися, подавати ідеї. Сплять вони мало — засипають пізно і прокидаються рановранці. Холерики не витримують роботи монотонної, яка потребує тривалого напруження, ретельності, пунктуальності.

Флегматик — людина повільна, спокійна, із стійким настроєм. Це — майже завжди зібраний, наполегливий і цілеспрямований працівник. Його нелегко вивести з рівноваги. Правда, він досить повільно звикає до нових людей, обставин. Флегматик не любить роботи, що потребує швидкої реакції, тривалих відраджень, переїздів. Він може працювати до пізньої ночі, але не любить рано вставати.

І, нарешті, останній тип темпераменту — меланхолік. Він легко ображається, його завжди дратують навіть незначні неприємності, побутова невлаштованість. Меланхолік часто вагається, легко розгублюється і впадає в розпач. Він зовнішньо в'яло реагує на навколишні події, але із співчуттям ставиться до людей, болісно переживає чуже горе. Меланхоліки — здебільшого буркуні. Вони довго пам'ятають і хороше й погане. Часто це — люди з багатими емоціями, тонким відчуттям природи і краси.

За різних умов життя і діяльності кожний темперамент має свої переваги. Суспільству потрібні люди з усіма типами вищої нервової діяльності.

Серед видатних людей всіх історичних епох були люди з різними темпераментами. Наприклад, О. С. Пушкін був холериком, О. І. Герцен — сангвініком, М. В. Гоголь і С. О. Есенін меланхоліками. І. А. Крилов мав темперамент флегматика.

Слід зазначити, що в житті дуже важко зустріти людей з "чистим" типом темпераменту. Найчастіше нам однаковою мірою притаманні риси всіх чотирьох типів вищої нервової діяльності. Для багатьох людей властива "золота середина" — півдорога між меланхоліком і флегматиком.

Визначення типу вищої нервової діяльності має

велике практичне значення, бо дозволяє з'ясувати потенціональні здатності людини. Уже давно ведуться дослідження в цьому напрямку. Одні вчені шукають ідеального виконавця тої чи іншої роботи, інші — роботу, яка б принесла людині певного темпераменту найбільше моральне задоволення і допомогла б виявити всі її здібності. Саме останньому напрямкові досліджень приділяють найбільшу увагу науковці.

Робота, що подобається, — важлива умова швидкого професійного вдосконалення. Скажімо, людина меланхолійного темпераменту, вдумлива, емоційна, може стати чудовим художником, музикантом, журналістом. І навряд чи з неї вийде пілот, акванавт. Холерикові досить важко виконувати роботу кресляра чи проєктувальника, яка потребує тривалого зосередження уваги.

Буває, що людину приваблює та чи інша "модна" в якийсь час професія, але сам характер цієї роботи не відповідає її темпераментові. "Йти проти себе" в такому випадкові зовсім не доцільно, бо раніше чи пізніше обраний фах перестане подобатися, і настане розчарування.

Темперамент людини важливо враховувати і в побуті. Якщо в одній кімнаті гуртожитку поселяться флегматик і холерик, то вони завжди будуть конфліктувати. Сангвінік же, завдяки своїй врівноваженості, зживеться і з надто спокійним флегматиком, і з емоційно рухливим холериком.

Для кожної людини дуже важливо обрати професію, яка б відповідала не лише її здібностям, а й темпераментові. Така робота даватиме їй моральне задоволення, а продуктивність праці буде високою.

Слід ще зауважити, що темперамент в процесі життя не змінюється. Флегматик ніколи не стане холериком і навпаки. Але виховання і самовиховання дає змогу людині керувати собою, стримуватися, зосереджуватися, не гарячкувати.

М. Коструба

лікар-психоневролог

УВАГА!

УВАГА!

ЧИТАЧІ В ТОРОНТО
ЗАМОВЛЯЙТЕ ОПАЛОВУ ОЛИВУ
В УКРАЇНСЬКІЙ ФІРМІ

**ALASKA FUEL
LIMITED**

425 Jane Street — Toronto 9

Нашим клієнтам безплатно чистимо печі
й гарантуємо безплатну цілорічну обслуговування
печей.

НАШ ТЕЛЕФОН: 766-3040

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх українських шкіл на еміграції:

1. Л. Демолович

БУКВАР

Десяте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.
в Англії — 55 шіл., в Австралії — 1.50 дол.

2. Петро Волиняк

КИЇВ

Читанка для 3-ої класи

Четверте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.
в Англії — 55 шіл., в Австралії — 1.40 дол.

3. Петро Волиняк

ЛАНИ

Читанка для 4-ої класи

Четверте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.
в Англії — 55 шіл., в Австралії — 1.40 дол.

4. Петро Волиняк

ДНІПРО

Видання друге

Підручник з історії української літератури
і хрестоматія

Єдиний на еміграції підручник такого типу
Книжка ілюстрована

Ціна: у Канаді і США — 2.00 дол.
в Англії — 75 шіл., в Австралії — 1.80 дол.

5. Петро Волиняк

ЗАПОРІЖЖЯ

Читанка для 5-ої класи

У цій книжці багато історичних оповідань

Ціна: у Канаді і США — 1.80 дол.
в Англії — 75 шіл., в Австралії — 1.60 дол.

6. Петро Волиняк

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Друге видання

У книжці багато ілюстрацій, карт тощо

Ціна: у Канаді і США — 2.00 дол.
в Англії — 75 шіл., в Австралії — 1.80 дол.

7. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, Ч. 1

Фонетика й морфологія

Шосте видання

Ціна: у Канаді, США і Австралії — 2.75 дол.,
в Англії — 100 шіл.

8. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, Ч. 2

Синтаксис. Третє видання. Ціна \$2.50

Замовляти в "Нових днях". Школам і книгар-
ням та церковним громадам — знижка.

КУПІТЬ ЦІ КНИЖКИ!

М. Ю. Брайчевський, "ПРИЄДНАННЯ ЧИ ВОЗ-
З'ЄДНАННЯ, критичні зауваги з приводу од-
нієї концепції".

Книжка написана сучасним українським
радянським істориком. — Ціна: 2.00 дол.

Іван П. Багрянний, "ЛЮДИНА ВІЖИТЬ НАД
ПЕРВОЮ". — Ціна: 6.00 дол.

Іван П. Багрянний, "ТАК ТРИМАТИ".

Ціна: 3.50 дол.

Володимир Винниченко, "СЛОВО ЗА ТОВОЮ,
СТАЛІНЕ". — Ціна: 8 дол.

В. Винниченко, "НА ТОЙ БІК" — повість.

Ціна: 3.00 дол.

LOOK COMRADE — THE PEOPLE ARE
LAUGHING...

Підрадянський гумор зібрав і видав
Іван Коляска. — Ціна: 2.50 дол.

А. Юрисяк, КАМІКАДЗЕ ПАДАЄ САМ,
оповідання й фейлетони, 184 стор.,
звичайна обкладинка. — Ціна 4.00 дол.

М. Л. Подвезько, УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙ-
СЬКИЙ СЛОВНИК, тверда обкладинка,
близько 60 тисяч слів. — Ціна: 7.50 дол.

М. Л. Подвезько, АНГЛО-УКРАЇНСЬКИЙ
СЛОВНИК, тверда обкладинка,
близько 50 тисяч слів. — Ціна: 7.50 дол.

Василь І. Гришко, "ТРЕТЯ СИЛА, ТРЕТІЙ
ШЛЯХ, ТРЕТЯ РЕВОЛЮЦІЯ". — Ціна: 1.50 дол.

Василь Іванис, "ДО ПРОБЛЕМИ КАВКАЗУ".
Ціна: 0.70 дол.

Олена Курило, "УВАГИ ДО СУЧАСНОЇ УКРА-
ЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ".

Ціна: 2.00 дол.

Андрій Бендаренко, "Слово в дискусії якої не
було (замість аналізу дивних потягнень
пп. М. Лівницького та М. Степаненка)".
Ціна: 1 дол.

Анатолій Юрисяк, "ЗАСОВИ І СПОСОБИ ПО-
ЕТИЧНОГО ВИСЛОВУ". — Ціна: 1.00 дол.

Петро Карпенко-Криниця, "ІНДІАНСЬКІ БАЛЯ-
ДИ". — Ціна: 2.00 дол.

Олександр Солженіцин, "НОВАЛІВСЬКА ЛЕК-
ЦІЯ З ЛІТЕРАТУРИ". — Ціна: 0.50 дол.

Книжки замовляти в адміністрації
"Нових Днів".

POSTAGE PAID AT TORONTO
Second Class Mail Registration
Number 1668

If not delivered please return to:
NOW I DNI
28 Northcliffe Blvd.
TORONTO, ONT., CANADA
M6H 3H1

УВАГА! З 15 лютого по 1 квітня наша крамниця оголошує спеціальний випродаж книжок та пластинок.

Пишіть за каталогами "Спеціального випродажу книжок та пластинок".

Боккаччо Джованні. ДЕКАМЕРОН. З італійської переклав Микола Лукаш. Ілюстрував Олександр Данченко. "Дніпро", Київ 1969, стор. 723. \$ 3.95	Колесса Ф. М. МУЗИЧНІ ТВОРИ. "Наукова думка". Київ 1972, стор. 450. До цієї збірки ввійшли гагілки та обжинки та багато народних пісень. 6.95
Бондаренко Л. РИТМІКА І ТАНЕЦЬ. У 1-3 клясах загальноосвітньої школи. "Музична Україна", Київ 1972, ст. 158. 1.30	Колесса Ф. М. ФОЛКЛОРИСТИЧНІ ПРАЦІ. "Наукова думка", Київ 1970, стор. 415. 4.15
Воронько Платон. ТВОРИ У ДВОХ ТОМАХ. "Дніпро", Київ 1973, 2 книги. 8.75	ПІСНІ УКРАЇНИ. Вокальні твори композиторів України. "Музична Україна", Київ 1972, стор. 86. До збірки ввійшли такі пісні: Рідна мати моя, Київ мій, Чорнобривці, Два кольори, Летять, ніби чайки. 3.55
ГОМЕР. ОДІССЕЯ. Переклав із старогрецької і склав примітки та словник Борис Тен. "Дніпро", Київ 1968, стор. 460. 4.95	Середа А. Д. Сім'я і закон. "Наукова думка", Київ 1973, стор. 130. 0.60
Колесса Ф. М. МЕЛОДІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ДУМ. "Наукова думка", Київ 1969, стор. 590. 3.95	Тулуб Зінаїда. ЛЮДОЛОВИ. У 2 томах. Історичний роман. "Таврія", Сімферопіль 1973, 2 книги. 5.50
Колесса Ф. М. МУЗИКОЗНАВЧІ ПРАЦІ. "Наукова думка", Київ 1970, стор. 590. 5.25	

УВАГА! До замовлення на \$1.00 (одного долара) просимо прислати 20 центів у Канаді і США на поштову оплату.

UKRAINSKA KNYHA

1162 Dundas Street West, Toronto 3, Ontario, Canada
Tel.: 532-8928